

Ціна цього числа: 1.50 дол.

ПЛАСТОВІ ЖУРНАЛИ:

ГОТУЙСЬ

ЖУРНАЛ
ПЛАСТОВОГО
НОВАЦТВА

Появляється щомісяця. Річна передплата від 1 січня 1972 р.: Канада і США: \$6.00. — Хто платить одночасно за 2 роки (1972 і 1973), тоді — \$5.50 річно, разом за два роки — \$11.00.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ ТА АДМІНІСТРАЦІЇ:

HOTUYS MAGAZINE, 2199 Bloor Street West, Toronto 21, Ontario, Canada.

ЮНАК

ЖУРНАЛ
ПЛАСТОВОГО
ЮНАЦТВА

Появляється щомісяця. Річна передплата в Канаді і США. від 1 січня 1972 р.: \$7.50. — Хто платить одночасно за 2 роки (1972 - 1973), тоді \$7.00 річно, разом за два роки — \$14.00.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: Mrs. Olha Kuzmowycz, 221 Fire Island Ave., Babylon, N.Y., 11702, U.S.A. — **АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ:** YUNAK MAGAZINE, 2199 Bloor

Street West, Toronto 21, Ontario, Canada.

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Появляється квартално. Річна передплата в Канаді і США: \$6.00. Хто платить одночасно за 2 роки (1972 - 1973), тоді \$5.50 річно, разом за 2 роки — \$11.00.

АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ:

PLASTOVY SHLIAKH, 2199 Bloor St. West, Toronto 21, Ont., Canada.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

Mr. L. Onyshkevych, 9 Dogwood Drive, Trenton, N. J., 08638, USA

Д

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Ч. 3 (30)

ТОРОНТО

1971

7754,4

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

Видає Головна Пластова Булава

Липень-вересень 1971

Ч. 3 (30)

PLASTOVY SHLIACH

Виходить щотри місяці

July-September 1971

АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ:

Plastovy Shliakh Magazine — 2199 Bloor Street West, Toronto 21, Ont., Canada.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

Mr. L. Onyshkevych, 9 Dogwood Drive, Trenton, N. J., 08638, USA

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор: Любомир Онишкевич. Члени Редакційної Колегії: Леонід Бачинський, Осип Бойчук, Роксоляна Гарасимів, Ярослав Гарасимів, Тоня Горохович, Теодор Данилів, Володимир Дозорський, Анна Коренець, Олександр Луцький, Атанас Мілянч, Лариса Онишкевич, Петро Саварин, Теодосій Самотулка, Микола Світуха, Володимир Соханівський, Данило Струк, Омелян Тарнавський і Атанас Фіголь. Мовний редактор: д-р Наталія Пазуняк.

Технічний редактор і адміністратор: пл. сен. Омелян Тарнавський

ЗМІСТ

надрукований на 3-ій сторінці обкладинки.

Статті підписані прізвищем, псевдонімом або ініціалами автора висловлюють погляди автора, які не завжди збігаються з думками редакції чи пластового проводу. Редакція застерігає собі право справляти мову, як теж часом скорочувати незамовлені надіслані статті та відсилати авторам до зміни ті листи чи дописи, які — на думку редакції — могли б бути для когось образливі.

Річна передплата від 1 січня 1972 р.: США і Канада: \$6.00, Австралія: \$4.00 австр., Австрія: 100 шіл., Аргентина: 10 нових пезів, Бразилія: 200 кр., Бельгія: 150 бел. фр., Великобританія: 1.25 фунта, Німеччина: 12.50 нім. мар., Франція: 15 фр., Швейцарія: 15 шв. фр. Ціна одного числа у США і Канаді — \$1.50.

PLASTOVY SHLIACH — a Ukrainian Quarterly Magazine, published by PLAST — Ukrainian Youth Ass'n, 2199 Bloor Street West, Toronto 21, Ontario, Canada

Kiev Printers Ltd. — 860 Richmond St. West, Toronto 140, Ontario.

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Торонто — Канада

Ч. 3 (30)

липень-вересень 1971

Редакційна стаття

Дорогі Читачки і Читачі!

В попередніх числах «Пл. Шляху» ми обіцяли Вам випустити як третє цьогорічне число — спеціальне число «Пл. Шляху», присвячене проблематиці української молоді в діяспорі.

Це надзвичайно широка тема, і — як можна було передбачити — стільки назбиралось матеріалів, що годі було їх усіх помістити в одному числі. Тому, замість одного «спеціального» числа, Ви одержите цілий ряд чисел, в яких більшість матеріалів буде присвячена цій переважливій темі — нашому майбутньому. Тож це число просимо вважати не як вичерпний збірник статей з цією тематикою, а радше як вступ, початок дискусії. Так воно, зрештою, і краще: читачі зможуть реагувати на кожну статтю, на кожну думку і включатися в дискусію своїми дописами чи листами.

В цьому числі містимо ряд статей на повищу тему. В першу чергу — це кілька глибших аналіз різних аспектів сьогodнішньої молоді, її оточення, прикмет, проблем тощо — пера знаних експертів в цій ділянці. Одначе це, так би мовити, «голос старшої генерації», яка часто дуже критично ставиться до сьогodнішньої молоді. В противагу цим статтям подаємо

ський народний геній виявив свою багатющу творчість — народні танки, народний театр, народні пісні, народне мистецтво. З другого боку ця народність не дала змоги українським індивідуальним геніям себе виявити. Ми закохані в етнографізм, і нам так важко вийти із зачарованого кола маси, що часто навіть не зносимо своїх індивідуальностей. Ми любимо великих людей, але вже аж по їхній смерті. Великі уми можуть виростати тільки в середовищі самовідречення та замкнутости, в атмосфері спокою, а не під звуки сантиментальних жалів. Землю запорожці сипали на голову вибранцям, щоб ті, бува, не вивищувалися понад ними та не блищали своїм шляхотним характером.

Соціальна структура

За всю нашу історію селянство було носієм української ідеї. Шляхетська козацька верства дуже короткий проміжок часу була у проводі, щоб зчасом перейти в чужий — польський чи російський — табори. Не було нормальної діючої державної системи, освіти; не було соціально-зрізничкованого суспільства. Не диво, що українська культура формою та змістом залишилася культурою селянства. Тим самим духові наставлення народу мали в своєму змісті світосприймання селянства: стосунок до природи, а не людини до людини. Не було середовища, в якому витворилось би чергування солідарности та конкуренції як висліді поділу праці. Соціальне життя селян не створювало можливостей для плянування на довшу мету, на шукання нових засобів чи відкриття нових варстатів праці. Селянин зберігав народні та релігійні традиції, народню ідентичність, розбудовував родину та господарство на основі життєвого досвіду. У висліді спільних переживань у малому гурті збереглась сукупність громад, але не витворилися форми організування на вищому щаблі суспільному чи політичному. Із цих морально здорових селянських середовищ, що у своїй основі були чесними та порядними, що мали глибоко закорінене поняття соціальної справедливости, загального добра, вийшла нова українська інтелігенція, яка почала політичне перевиховання народу.

Цей процес проходить далі в нашій батьківщині під цю пору. Українська земля — це вже не переважно селянська верства. Навпаки, селянство переходить до міста і стає клясою робітників. Робітництво має інше наставлення до життя та світу. Урбанізація змінює характер народу. Колишній консерватизм та традиціоналізм затрачується в місті. Українська людина робиться

більше вітальною та активною. Соціальне зрізничкування витворює відмінний тип людини. Професіоналізм змінює світогляд її; індустріялізація призводить до стандартизації фізичного оточення, а так само до стандартного думання та себевияву. Люди міста уподібнюються одне до одного; затираються в деякій мірі етнічні різниці. Навіть українська людина в діяспорі, живучи у відмінному соціальному середовищі, змінюється; її світогляд і настава до проблем життя проходить зміни; її національне «я» дістає нове обличчя.

Культурний первень

Дух народу віддзеркалюється в його матеріальній і духовій культурі. Культура формує духовість кожного члена даної культурної групи, бо вона носить у собі первні національної традиції. В нашій культурі відбилися первні Заходу: католицизм, ренесанс і просвітління. Католицизм створив ясні поняття в ділянці морального порядку та закони логічного думання. Ренесанс відродив зацікавлення мистецькими вартостями та клясичною філософією, що призвело до розвитку індивідуалізму, гуманізму та лібералізму. Просвітління відкрило шлях до розумового думання, наукових дослідів. Західний романтизм, що широко відбився в нашому письменстві, дав поштовх до ідеалізування славних історичних подвигів, до мрійництва та містики. Раціональний підхід до життя, до суспільної та політичної дії — це європейський первень у нашій духовості.

Українська культура заснована на естетичних вартостях. Нашій селянській ментальності були чужими — філософія, наука та техніка. Щойно сьогодні, в новому середовищі, українська людина прекрасно інтегрує і ці дисципліни. Зустріч із Сходом через Візантію створила наставу фаталізму та квієтизму, а не динамізму фавстійської людини. Ми закохані в мальовничості кольорів; радше у формі, а не у змісті. У той час як фавстівська людина відкривала закони вселенности, розвивала медичні та технічні науки, наші вчені збирали приказки про циган і парубоцькі пісні, чи пак весільні жарти. Це все витворило в нас парохіяльність думання, ментальність гетта. І хоча кращі із наших сподвижників ставили нам перед очі культурний розмах заходу, наші вороги вспіли зацепити нам ненависть до цього заходу. Україна стоїть на грані двох культур: заходу, який нас досьгодні не розуміє, та сходу, якого ми вповні не збагнули. — Культура — це витворені форми життя, які передаються з покоління в поко-

ління. В родинному середовищі витворюється в молодій людині настава до проблем життя, розуміння довколишнього світу.

Родина — джерело національного характеру

Типові риси кожної нації зумовлені духом родини, який сам зумовлений культурою суспільства. Українець має інший підхід до проблем життя, інший стосунок до довкілля, інше поняття про любов, ніж, скажемо, англієць, японець чи німець. Ці специфічні настави надають нашій людині особливого стилю. Культуру суспільства передають в душу дитини батьки, які навчають її чистоти, сумлінності, послуху та вирощують в ній амбіцію до духових подвигів. Доросла людина реагує на всі життєві прояви та ситуації стосовно до того, якими ідеями живе її культурне середовище та які є його моральні засади. Національний характер є продуктом даної культури, а рівночасно її носієм, бо виховання є залежне від культурної атмосфери та ідеологічного змісту спільноти.

У модерних суспільствах школа не має завдання виховувати, тільки вчити. Так само засоби комунікації не виховують. Виховання молоді генерації, а тим самим континуація національного характеру залежні від родинного середовища. В ньому роля жінки-матері є центральною та вирішальною. Материнськість є нормативною силою в людському житті і вона переносить традицію суспільства в наступні покоління.

Родина — це за Шевченком «земський рай», у якому людина знаходить щастя, спокій і любов. Не дивно, що наш весільний ритуал такий глибокий у своєму змісті, якого не мають великі модерні народи. Наша література не знає порнографії, якою аж кишить модерне письменство Америки та Західної Європи. Наша громадська опінія дуже вразлива на людські слабощі, але вона дотепер відігравала важливу ролю як контрольний чинник моральної поведінки членів громади.

Підкреслена роля матері відбилася на українському національному характері. Мати впоєє в дитину ліричний елемент, емоційність і сантименталізм; її ідеалом є сумирність життя. Постійна привяність матері біля дитини робить з такої дитини вередливу дівчину або хиткого юнака. Звідсіль походить утеча українця до життя в малому гурті, спяному теплом і щирістю, потяг до поезії та мистецтва, а не до купецьких хитрощів чи політичного розмаху. Навіть поняття патріотизму має свій корінь у матріярхаті, бож це ніщо інше як любов синів до «неньки України».

Чуттєвість і естетизм

В. Липинський твердить, що українцям трудно виявити своє хотіння в тривалій ідеї та закріпити його організованою працею тому, що воля, не керована розумом, розпорошується під впливом нових чуттєвих подразнень. При таких умовах політика як умілість організувати та розумом здійснювати певні ідеї — в українців є найбільш невдячним завданням. Чутливість лежить в основі всякого мистецтва. Ми втішаємося чудовою нашою ліричною поезією, але в щоденному житті ця емоційність є джерелом гніву, образ, нетерпеливості та повсякчасної метушні в нашому суспільному житті. Серед змеханізованого життя модерних суспільств і яловості родинного співжиття українське «свідчущання серця» (д-р І. Мірчук) стає запорукою нашої незнищенності та духового росту, як також мистецької наснаги. Українська людина ще здатна захоплюватися, бути гуманною та плекати ідеали краси. Не одному чужинцеві припало до вподоби те, що англіїці називають «софістікейшен», яку мають навіть наші селяни. Коли тільки українська людина зуміє до примату почувань додати ще святого шевченківського розуму, тоді матимемо людину нової Геллади.

Український світ — це світ романтики. Ціле життя — це пісня. Нею пронизані всі народні звичаї — весілля, Різдво, Великдень, обжинки, вечерниці. Цілими сторіччями співала і співає досі українська людина, бож легше співати ніж думати. Пісня нешкідлива; навіть тепер ворог на неї дозволяє. Алеж без пісні, без танців наш народ перестане духово жити. Наша народня творчість просякнута глибоким відчуттям українського світу, української природи «тихих вод і ясних зір». Ми не любимо нічого штучного та модерного. Ми ставимося з недовір'ям до всього, що не з нашого середовища. Ця прикмета серед чужого оточення дає нам певний духовий імунітет. Але ми боїмося квестіонувати, чи дійсно в нас в Україні все найкраще. Очевидно, що ми здорово часом переборщуємо. В нашій народній творчості всі наші сусіди та «воріженьки» змальовані як щось «нікудишне та непутяще». Вони всі «дурніші» ніж наш найпростіший дядько, який уміє перехитрити. Але чи у справжньому житті не було так, що нас і цигани перехитрювали?

В нас до сучасних часів не було багато мішаних подруж, бо ми не бажали мішатися із чужим світом. Це нас рятувало перед асиміляцією, але й не давало змоги нам впливати нашою духовістю на представників інших етнічних груп. Генії людства

були продуктом мішаних рас. Сусіди наші не мали багато успіху в своєму намаганні нас асимілювати. Вислідом того є їхня ненависть до нашої культури, їхнє бажання цю нашу культуру нищити.

Творча індивідуальність

В найнесприятливіших умовах українська людина була здатна організуватися в культурних, політичних, економічних, суспільних і релігійних асоціаціях. Розбудова суспільних осередків, підприємств, молодечих організацій і церков у всіх закутинах світу є найкращим доказом живучости та вітальности української людини. Українська людина духово еволюціонує, вона потрапить принатуритися у своєму часі та просторі. Це свідчить про наш інтелектуальний потенціал.

Українці поволі вчаться розуміти вагу політичної організації та громадського авторитету. У провідникові вони шукають батьківських прикмет: вирозуміння до недоліків і справедливости.

Політичний гніт, заборона себевияву, брак розуміння наших проблем з боку зовнішнього світу, витворили в нас майже патологічне відчуття заподіяної нам кривди. Очевидно, із такого наставлення зроджується ненависть до всіх і бажання помсти, на яку немає в нас фізичних і духових засобів. Або ще гірше: із почуття кривди може зроджуватися мрійництво про перемогу правди, про загибель «воріженьків» і всесвітнє братолобіє. Усі українські партії (соціалістичні та ліберальні) в добу революції з 1917-1921 рр. були просякнуті вірою в доброзичливість сусідів і всесвітній мир.

В нашому громадському, релігійному та політичному житті так багато голословности, антагонізмів і пристрастей; агресивність проти своїх є тільки виявом гніву, який нагромадився в нашій підсвідомості внаслідок нашої бездержавности. Бездержавна людина має відчуття своєї упосліджености, своєї приниженої ролі в очах своїх співгромадян...

Світовідчування українця — це поняття особистости, свободної людини, так як його розумів гелленський світ. Від початків нашої історії — через Данила Паломника, Іларіона, Мономаха, Острозького, Могилу, Виговського, Мазепу, Орлика, Шевченка, Л. Українку, Хвильового аж до Симоненка — це світовідчування було часткою нашої душі.

Творча особистість — це скристалізований характер, задивлений у майбутнє, із плянами удосконалити себе та поширити

духові вартості свого довілля. Вони є свічлами нації; без них народи стають погноєм для нахабних завойовників.

Але, на жаль, були в нас і незліченні лави «филістимів», які задовольняються кількома певними життєвими схемами, які стало йдуть за втертими шаблонами, які пристосовуються до всіх обставин та готові сприймати завжди нове «вірую». Цих людей заломлює кожна невдача... Тут у діяспорі маємо теж чимало типів людей-богемістів, які виявляють велику здібність пристосовуватися до нових суспільних ситуацій. Богемістів характеризує доривочність у їхніх плянах і несталість у їхніх діях. Через брак характеру, вони не здатні творити нових систем організованого життя.

Формування характеру є нічим іншим як змаганням між одиницею та суспільством, боротьбою за себевияв; із цього шляхетного змагання виростає динамічність особистости, що повинно бути гаслом нашої молоді в діяспорі.

Поетична поверховність

Чужинні відвідувачі захоплюються красою України. Але вони нічого не знають про почуття смутку, що десь нуртує глибоко на дні української душі. Смуток був елементом творчости всіх наших великих поетів; цей смуток був у наших історичних думках, в наших народніх піснях. Щоб утекти від розпуки українська людина створила філософію ескапізму у формі десятків обрядів, імпрез, у часі яких співаємо, щоб убити горе.

Я б не сказав, що українська людина приречена цілковито на регляментацию. У кожному з нас є частина, яка не зносить релігійної суворости (через те так мало маємо святих!), не любить самовідречення (тому й не багато в нас героїв!). Ми дуже міцно тримаємося землі! Короткі фрази О. Вишні «забув», «спізнився», «якось то буде», сказані ніби жартом, так влучно характеризують український національний характер — оцю освячену поверховність. Наші провідники мали прекрасні задуми, але їх не додумували до кінця. У всіх наших постановах та діях у нас немає витривалости, терпеливости та послідовности.

Українство несли на своїх плечах ідеалісти української ідеї. Але повсякчасно їх було застрашливо обмаль. Загал упродовж нашої цілої історії із пасивністю чекав на якесь «чудо». Згадаймо тільки запорожців Гордієнка під Полтавою та студентів під Крутами та спитаймо: а де були тисячі інших, коли вирішувалась доля народу на сторіччя? Якість вирішає, але кількість теж, і то

стосується теж і часів нашої найновішої історії. Так як у великих ділах у нас не було витривалості, так у щоденному житті наша людина виявляла упертість: з великими зусиллями вона розбудовувала розбиті ворогом надбання, боронила родинного вогнища від загибелі та наперекір усій несправедливості чіплялася всім своїм еством за життя.

Українська духовна настава — це поведінка людини, що заспала, та, прокинувшись, нервується: їй треба ще багато зробити, щоб «устигнути на час». Вона спішиться, її праця стоїть під знаком недотягнень і невдач. Ми прогавили дорогі історичні хвилини, і ми того свідомі. Це створює в нас багато метушні, тільки метушні... Ми славимося нашою гостинністю. Світ знає про нас, що ми відкриті, добрі та сердечні. Це дає змогу світові нас використовувати.

Те, що світ нас не любить, не дивне. Він не любить сильних. Українці являють собою незвичайну силу, тоді коли вони «тягнуть в один гуж». Тільки це діється дуже рідко. В дальшому світ погорджує слабодухами та боягузами. Ворожий терор нагнав нам так багато страху, що наш народ у батьківщині «боїться своєї тіні». Страх нищить довір'я одних до одних, розколює нас і дає змогу нас тримати у владі ворожих нахаб. Проблема визволення — це питання звільнення від боязні...

Наша дійсність

Кожна нація витворила певні схеми, які мають перевагу в усіх виявах людського життя. Згадати б хочби, що для жидів релігійна організація надавала тон суспільному життю. Нам присвічувала історична ідея боротьби за незалежність і суверенність. І на сьогодні змагання за збереження національної ідентичності у формі мови, традиції та політичної солідарності є життєвою проблемою української людини на батьківщині та в країнах нашого нового поселення. Усе інше — мистецтво, література, професійні досконалості, економіка — має лише помічне значення. Вони мають бути засобом до боротьби за головну ідею.

Хоч в Україні існує сітка української адміністрації, шкільництва, електричних споруд, заводів і видавництв, а проте ці необхідні елементи державності не є джерелом української незалежності від Москви. Українська людина на батьківщині є поневолена політично та культурно. Українська наука служить російському імперіалізму. Українська мова животіє як засіб літератури, але вона не є живим і об'єднуючим первнем україн-

ської духовності. Література не має національної основи та не може вискочити з тенет «соцреалізму». Малоросійщина не вмерла, бо молодший брат може тільки наслідувати і то не все. Українство є провінцією: воно зведене до культу Шевченка, етнографії та вишивкової декорації в мистецтві. У театрі, кіновому мистецтві, пресі, телебаченні Москва накидає своє світовідчуження. Церква як виховний чинник не діє; атеїзм калічить українську душу, яка зростала на величних засадах любови, правди та справедливості. В атмосфері пониження всього, що національно-українське, в атмосфері російської забриханості зростає нова генерація на батьківщині.

В боротьбі за національну екзистенцію формується нова українська людина. Індустріалізація та урбанізація змінює безупину її вдачу. Революційні потрясення, нові ідеології — націоналізму та комунізму — витиснули глибоке тавро на нашій духовості, змінили світовідчуження української людини. Якщо націоналізм — це прив'язання до своєї землі, до власних традицій, якщо це лояльність до ідеї незалежності та творення добра в користь власної нації, тоді не диво, що українство прийняло націоналізм як своє «вірую» в боротьбі за вільну українську державу. Його ідея може стати тією рушійною силою, яка сконсолідує українських людей у суверенній державі українського народу.

Назустріч майбутньому

Духовість притаманна якійсь нації може зберігатися та культивуватися тільки в державі тієї нації. Жиди були в стані зберегти тисячеріччями свою духовість тільки через те, що зберегли свою релігію та замикалися в своїх геттах. І нас ще до сьогодні в діаспорі зберігає релігія та суспільна організація при нашій традиції. Елементи нашої духовості передає родина. Не буде цього — тоді питання як зберегти українство в діаспорі, стане питанням «бути чи не бути». Світло на сході Європи заясніло на київських горах. Тільки новий Київ може стати місцем, де зійде нова правда української відродженої людини.

Праджерелом нашої духовості є наша мова, що, почавши від Котляревського, пройшла блискучий період розвитку, щоб у сонетах неокласиків віддзеркалити тугу української людини до досконалості та стати до культурного змагу людства.

Переданий нам Гелладою світогляд — це Божий закон. Цей закон Божий віддзеркалився в нашому письменстві княжої доби, у козацьких літописах, у творчості Шевченка. Щоб робити все

згідно з моральним законом, треба бути повною людиною, за якою тужив Шевченко. Для неї він просив у Бога «святого розуму». Цього розуму потреба людині нашої доби, в якій проходить змасовлення культури та загибель індивідуальності. Молодій українській генерації необхідно розбити обруч провінційщини, просвітянщини та екстравертності. Творчі енергії наша людина мусить спрямувати до нутра, на зміцнення наших вартостей у нас самих. Гаслом повинен стати поклик за повну людину; боротьба за її органічний і духовий зріст; за її індивідуальність. Час наш вимагає людей з високою особистою культурою, які, маючи достатнє знання, шукали б життєвої синтетики українства. Особистість виростає тільки в атмосфері особистості, в атмосфері шляхетних і великих ідей, у чесному змаганні сильних характерів, а не в оточенні бездуховної пересічі.

Традиція України — це свобода та гідність людини, це чесність праці для загального добра, це почуття правди та справедливості та вкінці — це повага до всього, що величне та добре. Коли наша молода генерація прийме за основу життя філософію, сперту на цих вселюдських ідеалах, коли не перерве духового контакту з батьківщиною, коли вноситиме нові ідеї та даватиме поштовх до творення національних вартостей, тоді ми зміцнимо суспільно-політичні позиції українства та вкладемо свою цеголку у всенаціональну скарбницю боротьби за визволення України.

Як каже Симоненко, українська людина приречена одному: вона може вибирати на світі все, тільки не може вибирати батьківщини та рідної матері. Куди б вона не пішла, за нею будуть мандрувати материнські очі та українська білява хата. Навіть змінюючись у новому оточенні, вона від себе не втече, бо в своєму серці завжди нестиме первні української духовості.

Література:

- 1) В. Д. Дяченко: Антропологічний склад українського народу. Київ, 1965
- 2) Д. Донцов: Дух нашої давнини. Мюнхен, 1951
- 3) Ю. Липа: Призначення України. Нью-Йорк, 1953
- 4) В. Липинський: Листи до братів хліборобів. Відень, 1926
- 5) М. Шлемкевич: Загублена українська людина. Нью-Йорк, 1954
- 6) А. Kultschycky: National characteristics of ukrainian people; in "Ukraine, A Concise Encyclopaedia", Toronto, 1963.
- 7) Dr. I. Mirtschuk: Die geistigen Merkmale des ukrainischen Volkes; in "Handbuch der Ukraine", Leipzig, 1941.

Іван Головінський

ПСИХОЛОГІЧНІ КОНФЛІКТИ ПЕРШОГО ПОКОЛІННЯ ЕМІГРАНТІВ

ВСТУП

Наглі і драстичні зміни оточення, а до таких безперечно треба зарахувати еміграцію — є завжди пов'язані із конфліктами психологічної, соціологічної, економічної та політичної натури. Ці проблеми виникають як вислід багатьох чинників, одним із найголовніших з яких є конфлікт вартостей та їх переоцінка. В рамках одного допису є майже неможливо всебічно розглянути різні аспекти цієї проблеми, тому я обмежусь виключно до насвітлення психологічних конфліктів. Ці конфлікти постараюсь розглянути з точки зору двох середовищ: батьків, які фактично і психологічно є емігрантами, та тут родженої молоді, яка психологічно може почуватися на еміграції, хоча фактично, легально та політично до еміграції не належить.

Щоб зрозуміти психологічні конфлікти, треба взяти на увагу факт, що при розгляді цієї проблеми вкладаємо наголос на одиницю. Наприклад, коли говоримо про соціологічні чи політичні конфлікти, то маємо на увазі взаємовідношення груп з точки зору групової динаміки. Знову ж, говорячи про психологічні конфлікти, звертаємо увагу на мотиви чи гони одиниці, які її спонукують до такої чи іншої дії. Щоб зрозуміти, яку роль відіграють мотиви у психологічних конфліктах, треба розглянути коротко, що це є особистість («персоналіті») та яка її структура.

ОСОБИСТІТЬ І ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЇЇ РОЗВИТКУ

Особистість виникає в результаті співдії організму і оточення, як також спадкових і набутих питомостей. Ключем для зрозуміння формування особистості є проблема спадковості та філогенетичного розвитку. Згідно із модерною інтерпретацією спадковості, спадковість складається з біологічних первнів, які можуть бути передані наступним поколінням. Однак спадковість як поняття не слід розуміти як щось незмінне. У висліді безперервної співдії із середовищем під впливом таких чинників, як космічне проміння, радіоактивне проміння, хемічні чинники тощо, постають мутації, себто зміни в біологічних первнях. Питання, що може бути передане в спадку

майбутнім поколінням, стало причиною наукових спорів в минулому і сучасному. Згадати б хоча такі прізвища, як Вайсман, Лямарк, Дженсен, Лисенко, Мічурин та інші. У висліді різниці поглядів постали два протилежні напрямки. Прихильники теорії Лямарка твердили, що набуті прикмети можуть бути передані в спадку майбутнім поколінням. З другого боку прихильники теорії Вайсмана твердили, що тільки генетичні первні, а не прикмети як такі, можуть переходити з роду в рід.

Тому, що особистість чи індивідуальність — це вислід співдії спадковості із оточенням, постали різні інтерпретації важливості одного чи другого чинника. У висліді різних інтерпретацій витворилися різні теорії щодо особистості. Проблемою людської особистості цікавилися мудреці і філософи від найдавніших часів. Плятон у своїй «Республіці» застановлявся над вродженими різницями поміж одиницями та пропонував застосувати методи відповідно до індивідуальних різниць одиниці.

Двадцяте століття можна б слушно назвати рабом змагань за впливи на людину. Телевізія, часописи, радіо та пропаганда стали засобами тієї боротьби, що є на послугах різних ідеологій чи політичних переконань. Часто політично-ідеологічні напрямки використовують для своїх цілей здобутки науки про людину та її співдію із оточенням.

Друга характеристична риса 20-го століття — коли мова про зрозуміння особистості людини — це великий поступ точних наук, що своїми даними уможливили краще сформулювання цього питання. Постали цілі нові ділянки, такі як психофізіологія, біометрика чи врешті дефектологія, які уможлиблюють нам краще зрозуміти принципи умового розвитку та розвитку особистості.

Якщо б хтось намагався згрупувати наукову літературу, яка займалась проблемою розвитку особистості, в так звані «школи», то можна б відрізнити чотири головні групи: а) психоаналітичну, б) біопсихологічну, в) науку про мотиви і рефлексії, г) християнську характерологію. Аналіза кожної школи окремо не є ціллю цього допису. На цьому місці обмежусь до короткого опису науки про мотиви, яка має безпосереднє відношення до зрозуміння психологічних конфліктів.

У психологічній літературі прийнято говорити, що інстинкти, гони і мотиви є рушійними силами поведінки. На переломі двадцятого століття психологи писали про інстинкти у тварин, а коли говоримо про людину, то маємо на думці в першу чергу гони і мотиви. Різниця поміж гонами і мотивами в тому, що гони є в основному віддзеркаленням біологічних потреб, таких як голод, спрага, статевий гін і т. д., тоді, коли мотиви це в першу чергу психологічні рушійні сили. Хоча гони є в основному біологічної природи, людина, яка має свідомість і волю, може навчитися опанувати свої гони таким способом, щоб вони проявлялися у формі, яку апробує середовище і культура, з якої походить дана людина.

Сили, які нормують співвідношення поміж одиницями, прийнято називати мотивами. До мотивів слід зарахувати бажання себе виявити, бажання осягів, потреба суспільної апробати, естетичне самовдоволення тощо. Деякі психологи стараються поділити мотиви на т. зв. зовнішні, себто ті, які випливають із дії інших осіб (напр. похвала за добрі вчинки) та внутрішні, які випливають із бажання самої людини (напр. бажання осягів). Однак, такий поділ на зовнішні і внутрішні мотиви є наскрізь штучний, себто цей поділ має слушність тільки щодо часу, в якому відбувається дія. Наприклад, бажання осягів у юнака — це внутрішній мотив, який початково постає у висліді зовнішньої мотивації батьків або їхнього виховання. Фактично найбільшим промахом сучасної виховної системи треба уважати те, що вона не доцінює ролі виховання в ранньому дитинстві.

Крім визначення мотивів — зовнішніх і внутрішніх, прийнято говорити також, що мотиви мають силу, напрям і ціль. Сила мотиву є залежна від бажання людини осягнути дану ціль. Ціль може бути позитивна або негативна, а напрям — до цілі або — від цілі. Роди різних мотивів визначають взаємовідношення поміж ціллю, напрямком і силою. Наприклад, позитивна ціль у розумінні одиниці витворює силу, яка має притягаючий напрям. У такому випадку чим ближче є людина до цілі, тим сильніше вона бажає ту мету осягнути. Негативна ціль викликає відштовхуючу реакцію. У такому випадку чим ближче є людина до цілі, тим більше негативне відшпихаюче почуття вона відчуває. Конфлікти в психологічному розумінні постають, коли людина має до вибору рівночасно дві позитивні цілі, або коли ціль викликає у людини рівночасно позитивне і негативне напруження. У першому ви-

сою, вони є джерелом самовдоволення для тих членів групи, які їх придержуються.

Одноставна поведінка і приклад оточення є чи не найсильнішим виховним чинником для молоді. На еміграції, де різнонаціональні групи живуть одна побіч однієї, цей важливий суспільно-психологічний чинник не існує. Бракує цієї загальної апробати оточення, що про неї підсвідомо дбає молода людина. В додатку, не тільки що немає апробати доброго прикладу, але щобільше — в оточенні є злі приклади, якими молодь захоплюється. Не дивно ж, що багато молоді сходять на мамівці, бо злий приклад в молодому віці має найсильнішу мотивуючу вартість. Сучасні американські психологи, такі як Валтерс, Брефенореннер і Бандура твердять, що у 60 відсотках треба шукати причин молодечої злочинності у злих впливах оточення і ровесників. Найшвидше вирікаються своїх звичаїв і підпадають під злі впливи оточення ті юнаки і юначки, які винесли із родинного дому почуття меншевартості. Це почуття меншевартості часто підсвідомо підсилюють батьки, коли негативно представляють наші звичаї в порівнянні із звичаями оточення. З другого боку батьки, які не відрізняють суттєвого у звичаях від несуттєвого, вимагаючи від молоді плекання несуттєвих звичаїв, викликають непотрібні конфлікти. Деякі звичаї в американській дійсності видаються дивними для батьків. Батьки не розуміють, чому молодь не придержується, наприклад, деяких аспектів «доброго тону». З другого боку молодь дивується, чому батьки ще придержуються, на їх думку, старих звичаїв. До таких анахронізмів молодь зачисляє цілування жінок в руку чи цілування мужчин в лице на публічних місцях.

На окрему увагу заслуговує цілий комплекс, який можна гумористично назвати «боротьбою з волоссям». На те, — чому молодь запускає довге волосся, складається багато причин особистої, психологічної та суспільної натури. Деякі одиниці просто малпують інших, а як відомо, наслідування прикладу ровесників є сильніше від наслідування прикладу старших. Деякі, дуже нечисленні, одиниці запускають довге волосся тому, що для них це стало символом протесту проти їхніх батьків та вартостей, які ці батьки репрезентують. Інші знову ж уважають, що довге волосся дає їм поставу революціонерів, а як відомо, героїчні постаті імпонують молоді. Тут до певної міри є вина того психологічно-суспільного клімату, який витворився після другої світової війни. У тому кліматі

ліберальна преса постійно представляла як борців за свободу та ідеали різного роду марксистів, як кубинських, так і південно-американських революціонерів. Наслідуючи Кастра, Че-Гвевару та інших, американська молодь вбачала в довгому волоссі та патлатій бороді ідеал молодечого запалу та сили. При тому, будши політичними анальфабетами, самі не знали, кого наслідують.

На жаль, навіть серед пластунів знаходимо деякі одиниці, яким імпонує одяг та стиль волосся «а ля» Кастро. Говорячи з ними, однак, переконуємось, що не є вони ані марксистами, ані анархістами, — вони просто політично несвідомі молоді люди з буйною уявою.

Є ще інші одиниці, численніші в Америці, хоча були такі і на Рідних Землях, це ті, які, можливо, є психічно незбалансовані. В їхній уяві волосся утотожнює їх із відомими історичними постатями — такими, як Сократ, Распутін та інші. Із таких незбалансованих одиниць вербуються ряди різних СДС-ів, «ведерменів» та «гіпсісів».

З повище сказаного можна зробити загальний висновок, що до проблеми довгого волосся треба підходити з розсудком, стараючись вплинути на молодь відповідними аргументами. При тому треба пам'ятати, що переконливі аргументи будуть різнитися в залежності від того, що є причиною довгого волосся в кожному індивідуальному випадку.

МІШАНІ ПОДРУЖЖЯ

Про проблему мішаних подружжя появляються в нашій пресі час від часу критичні статті. Ті статті мають тенденції розглядати проблему в першу чергу під кутом суспільно-політичним, негуючи психологічно-чуттєві аспекти. Тому я постаю коротко насвітлити цю проблему із психологічної точки зору.

Немає найменшого сумніву, що психологічно наше середовище зовсім різниться від середовища на Рідних Землях, і тому мішані подружжя на Рідних Землях були майже неувяні, тоді, коли з цим явищем зустрічаємось тут частіше. В першу чергу на Рідних Землях середовище було суто українське, а наставлення до чужинців (поляків, москалів тощо) було наскрізь вороже. Вже підрастаючий юнак чи юначка відчували цю ворожечу, і серед таких обставин не було тяжко для молоді зберегти свою національну ідентичність. В країнах нового поселення, а особливо у США, обставини є психо-

логічно дуже непригожі для збереження національної ідентичності. Більшість американського суспільства не трактує новоприбулих як чужинців, немає офіційного урядового переслідування, а все це психологічно роззброює і притуплює національну чуйність. Молодий юнак чи юначка, зустрічаючись в школі чи товаристві з молоддю іншого етнічного походження, не відчуває такого відчуження, як ми його відчували, зустрічаючись з поляками, росіянами чи німцями. Дружбу і симпатії вони вважають чимсь нормальним, а це може довести до сильної дружби і можливо, до подружжя. В додатку — американське середовище, більш ніж будь-яке інше, сильно побуджує статеві гони через невідповідну пресу, фільми та телевізійні програми. Можна цілком сміло твердити, що багато мішаних подруж є власне вислідом нерозсудної поведінки молодих людей, які є неприготованими боротися із злими впливами оточення. На жаль, старші мало допомагають молоді, а цілу проблему психологічно-статевої атракції трактують як щось, про що можна говорити лише в ідеалістичному розумінні.

Тому, звичайно, жертвами злих впливів падає молодь з так званих «добрих родин», де батьки в добрій вірі не приготували молодь на злі впливи оточення. На мою думку, можна багато писати про проблеми мішаних подруж, але з того буде мало користі, якщо не звернемо уваги на причини цього явища. Причини, звичайно, є багатогранні, і треба їх розглядати під кутом суспільних, психологічних і біологічних аспектів. Сугестії щодо розв'язки цієї проблеми важко подати в рамках однієї статті, однак проблема є такою важливою, що повинні б зайнятися її окремим опрацюванням наші виховні товариства і установи.

ПОЛІТИЧНІ ПЕРЕКОНАННЯ

Подібні психологічні чинники, які притуплюють чуйність молоді щодо мішаних подруж, впливають на молодь негативно ще й у тому розумінні, що молодь не відчуває безпосередньої потреби включитися в політичну діяльність. В більшості молоді не визнається на політичних платформах і програмах українських партій чи угруповань та вважає їх анахронізмами в еміграційній дійсності. Це можна зрозуміти, коли візьмемо на увагу факт, що після другої світової війни ціле покоління українців виросло в країнах нового поселення. Молодь, яка брала активну участь у так званій «таборній полі-

тиці», — це вже сьогодні 45 до 60-річні «старші громадяни». Так, як для нас різниця поміж народовцями, сель-робами чи УНДО-м має виключно історичне значення, так для сьогоднішньої молоді мають історичне значення політичні угруповання, в яких ми брали активну участь. Треба зрозуміти, що коли стоїмо перед проблемою збереження елементарної свідомості національної ідентичності, то дискусії про програми і платформи майбутнього устрою України видаються для молоді партійництвом.

Не дивниця, що молодь мало цікавиться або навіть відчужується від громадсько-політичного життя. Молодь стоїть перед проблемою винародовлення, і тому не є їй важливим, хто веде позитивну громадську працю, але як він цю працю проводить. У нас, все таки, на жаль, зустрічаються випадки, коли вартість людини оцінюють її груповою чи партійною приналежністю з-перед 20 чи 30 років.

Непорозуміння поміж молоддю і старшими виникають також з тієї причини, що старші часто мішають поняття національної приналежності з поняттям поглядів на політику, які можуть бути філософічної, економічної чи соціальної природи. Цю нашу практику вміло використовують всі наші здекляровані і нездекляровані вороги, щоб нас все ще далі роз'єднати. На жаль, в нашій історії було так багато різних вислужників ворожим системам, що нам часом тяжко повірити, що українець інших соціально-економічних чи ідеологічних поглядів може щиро бажати добра для України. Ця прикмета браку взаємного довір'я є однією із найнегативніших прикмет нашої національної психіки. Вона найкраще допомагає ворогові, бо унеможлиблює будь-яке порозуміння на платформі національної приналежності. Ця наша прикмета доводить до часто непотрібних дискусій на теми «реалітетників», «зустрічалників» тощо. Не знаючи дійсних мотивів одиниць, ми часто робимо їм кривду, бо нам здається, що тільки ми любимо Україну.

Однак, тут починаємо зауважувати деякі відрядні явища політичної зрілості, якої не можна було бачити 15 чи 20 років тому.

Найприкрішим і найболочішим полем конфліктів є релігійні проблеми. Їх можна б поділити на ті, які створені під впливом оточення, і на ті, які випливають із наших власних церковно-громадських непорозумінь.

РЕЛІГІЙНІ КОНФЛІКТИ

Молодість, із питоменною їй рисою заперечувати авторитети, є догідним ґрунтом, на якому можуть розвиватись ідеї нігілізму, агностицизму чи атеїзму. В додатку американське секулярне шкільництво активно захитує в молоді віру в Абсолют і авторитети. Філософські і політичні переміни на переломі цього століття були тісно пов'язані з іменами Фройда і Дюї. Вони обидва прийшли на світ у половині 19-го століття (Фройд в 1856 р., а Дюї в 1859 р.). Приблизно в тому часі появилися твори, які мали великий вплив на формування світогляду тодішньої молоді: «Походження родів» Дарвіна і «Критика політичної економії» К. Маркса. Крім Дарвіна і Маркса, великий вплив на Фройда мали Гакслей, Мілл, Достоевський. Під впливом Дюї і Фройда вирости цілі покоління так званих «прогресивних педагогів», які опанували майже все американське публічне шкільництво. Разом із лібералізмом є поширені погляди релятивності, віддзеркалені в матеріалістичному, механічному та прагматичному підході до життєвих проблем. В американських високих школах під впливом матеріалістичної філософії поширена біологічно-зміслова інтерпретація людини. Одночасно матеріалістична філософія, усуваючи Бога-Абсолюта із світогляду людини, поширює погляд релятивності добра і зла. Деякі із крайньо-лівих психологів ідуть так далеко, що твердять, мовляв, у словнику модерної людини не повинно бути такого поняття як гріх. В практиці філософія релятивності добра і зла доводить до того, що молодь старається заспокоїти свої гони, не звертаючи уваги ні на що, ні на те, що зобов'язує людину до зберігання її гідності. Вправді серед української молоді є лиш одиниці, які захоплюються філософією релятивності добра і зла, але, на жаль, наші організації не звернули уваги на цю небезпеку, і молодь слабо приготована до боротьби з нею.

Сучасні церковно-громадські проблеми є дуже болючими, і тільки з історичної перспективи зможемо їх належно оцінити та дати відповідь на питання, до якої міри вони мали негативний вплив на релігійні почування молоді. Проте вже тепер можна сказати, що компромісова політика Ватикану щодо атеїстичної Москви та намагання проводити діалоги з атеїстами захитують основи християнської етики. Тому не дивниця, що молоде покоління не розуміє деяких старших, для яких послуж і вірність є важливіші від оборони своїх власних національних питань. Минулись уже часи, коли українці по-

кірно мовчали, хоча католицька Австрія засилала наших католицьких священників до Талергофу (1914 р.) чи пізніше, коли «католицькі улани» панської Польщі катували наших душпастирів (1930 р.). Сучасна молодь стає в обороні своєї релігійної гідності, і хоча часом засоби її боротьби видаються дивними для старших, то мета тієї боротьби є наскрізь благородною.

ЗАКІНЧЕННЯ

На закінчення цієї статті слід звернути увагу ще й на те, що в основному є два роди конфліктів, які виникають серед першого покоління емігрантів. В першу чергу це конфлікти, які є важко оминати, бо вони є вислідом нових обставин і надзвичайно скомплікованих проблем. Однак є теж конфлікти, які можна оминати, але для цього потрібно взаємної співпраці і обопільного розуміння молодшого і старшого покоління.

Першим кроком до такого порозуміння повинно бути розуміння з одного і другого боку тих скомплікованих чинників, які доводять до психологічних конфліктів.

ЗВ'ЯЗКОВІ І ВПОРЯДНИКИ!

Появилось нове видання
ГПБулави під назвою

ПОСІБНИК ЗВ'ЯЗКОВОГО

ЦІНА — \$6.00

Є це збірна праця 22-ох авторів — пластових провідників. 471 сторінок друку, багато ілюстрацій, ціна — \$6.00. — Зокрема звертаємо вашу увагу на такі розділи:
● Гурткова система — правильне ведення частин УПЮ ● Зв'язкові вишколюють гурткових ● Планування праці гуртка і куреня ● Пластові ігри — опис 160 різних ігор ● Мандрівництво — практичні поради ● Табірництво — практичні поради

“ПОСІБНИК ЗВ'ЯЗКОВОГО”
можна набути

● в Канаді: у Пластовій кооперативі “ПЛАИ”

PLY Ltd., 768 Queen St. W.,
Toronto 3, Ont., Canada.

● у США: у пластовій крамниці
“МОЛОДЕ ЖИТТЯ”

Molode Zytia, 304 E., — 9 St.,
New York, N. Y., 10003, USA.

● Замовлення з інших країн треба
спрямовувати до Адміністрації
“Юнака”:

“Yunak” — Magazine,
2199 Bloor St. W.,
Toronto 21, Ont., Canada.

● Пoviщі ціни важні при закупі
у крамниці. При позамісцевих за-
мовленнях треба долучити по 75
центів за примірник на поштову
пересилку.

Микола Кузьмовиц

НАДУЖИВАННЯ НАРКОТИКІВ ТА ІНШІ ПИТАННЯ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Всім, либонь, водомо, що вживання та надуживання наркотиків між молоддю приймає епідемічні розміри.

В Америці воно не проминуло нікого — від Гарлему починаючи, на домах середньої класи та інтелектуальної верхівки країни — кінчаючи; сьогодні воно набирає вже світового розміру.

Кажучи загально та дуже широко, трактуючи справу надуживання наркотиків — це намагання одиниці почувати себе краще ніж вона себе справдічує. Більшість наркотиків дає людині приємне почуття, дозволяє їй оминати почуття розчарування, зменшує депресію та почуття відчуження, допомагає втекти від себе.

Саме надуживання наркотиків не є новою проблемою. Воно в якійсь формі завжди існувало, відоме вживання опіюму в Китаю, гашишу на Близькому Сході, чи алкоголю в Європі та Америці. Що є новим в останніх роках — це нагале, масове поширення надуживання наркотиків по цілому світі.

Надзвичайно важко проаналізувати всі причини цього явища, та все ж, на мою гадку, декілька факторів можна конкретно назвати.

Почнімо від загально поширеного переконання, що «ліки» можуть чародійно розв'язати всі проблеми. Слідкуйте хоч би за оголошеннями на телевізії, як це один препарат магично за 60 секунд успокоює біль голови, а другий — нервову напругу, а «Пепсі тернс ю он». Що ж в тому дивного, коли діти, які змалку ростуть у тому кліматі, можуть собі виробити погляд, що на кожну життєву проблему, — фізичну чи емоційну, існує хемічна розв'язка. Надужиття алкоголю серед старших, а маріхуани серед молодих та подвійний стандарт, що його застосовують старші для пояснень цього явища, викликає в молоді недовір'я, мовляв, — старшим алкоголь не шкодить, а молодим маріхуана страшна.

Кожний батько, який порушить у розмовах зі своєю дитиною питання наркотиків, може зустрітися із запитом: «чому вам вільно пити, а нам не вільно курити маріхуани? Усі ж стверджують, що вона не є шкідливіша від алкоголю!»

Це, на жаль, не є аргумент, який можна б було легко відкинути. Справа в тому, що ми майже не маємо ніяких наукових студій над наслідками вживання маріхуани. І ми не маємо ніяких наукових аргументів, якими можна було б чорним на білому доказати, чому одна папіроска маріхуани гірша ніж чарка горілки. Одне і друге людина вживає для приємності, і молодь, яка бачить своїх батьків підпитими чи прислухується веселим співам на прийняттях у своїх домах, — має право ставити питання, чому вам вільно, а нам ні. Мені здається, що багато можна б досягнути, коли б зовсім виелемінувати алкоголь з нашого особистого чи товариського життя, щоб наша молодь взагалі не мала проблеми подвійного — «мені вільно, а тобі ні».

Во сьогоднішня молодь юнацького віку — це інакша молодь від тієї, до якої ми належали у молодому віці, чи навіть тієї, що їй тепер під 30 років. Сьогоднішня молодь не сприймає «святих коров». Сьогоднішня молода людина (маю на думці інтелектуальну людину) мусить мати аргументи, які є правильні, правдиві та переконливі.

Сьогоднішня молодь незвичайно чутлива на гіпокризію; — аргумент, мовляв, «я знаю, бо я старший», — їй не промовляє.

З тим в'яжеться факт, що зростаюча кількість молодих людей є невдоволена чи розчарована існуючою соціальною та економічною системою, та втратила довір'я до неї, як теж втратила віру у здібність старших знайти розв'язку для існуючих проблем.

Не забуваймо, що сьогоднішній світ знаходиться в стані хаосу. Релігія, соціальний лад, застосування, чи радше оминання законів, скрізь тут не маємо нічого, чого не можна б ставити під знак запити. Ба, що більше, — шкільна метода виховання *зоохоче* молоду людину думати самій та не приймати нічого «на сліпо», тільки тому, що «так воно є».

Ми маємо за собою дві великі світові війни — з мільйонами жертв, війни, які велися в ім'я того, щоб умовини життя на світі покращали, — а у висліді маємо соціально-економічні забурення, з яких, здається, немає виходу.

Чи ж можна дивуватися, що у молоді, зокрема ідеалістичної, може розвинути почуття розчарування. Воно може з одного боку довести до нищівного анархізму, — а з другого може піддати ідею — поринути в світ наркотиків, себто — втекти

голоси молодих, які в свою чергу, не дуже то позитивно оцінюють старшу генерацію. Вкінці в «Дискусійному форумі» подаємо зудар цих думок, контрверсійні голоси про проблеми молодих.

На цьому місці хочемо звернутись до нашої молоді: «Пластовий Шлях» — це Ваш журнал, журнал призначений головно молодечій тематиці. Не дайте ж, щоб лише старші громадяни «обмовляли» Вас. Сторінки журналу широко відкриті для Ваших думок, листів, дописів. Ставайте членами Редакції нашого журналу чи дописувачами-співпрацівниками. Чи просто — напишіть свої думки, ми радо їх помістимо.

Станіслав Єжи Лец

НЕПРИЧЕСАНІ ДУМКИ

Зважай: коли слава осяває тебе промінням, вороги мають перевагу — гигають на тебе з тіні.

**
*

До глибокої думки треба підніматися.

**
*

Час наш урожайний на геніїв. Надіймося, що з-поміж них вийде бодай кілька здібних людей.

**
*

Вікно у світ можна затулити газетою.

**
*

Оптимізм і песимізм розходяться в даті кінця світу.

**
*

Поет підозріливо придивляється до своїх слів: котре з них оздоблюватиме його могильну плиту.

**
*

Зважте на досліди орнітологів. Щоб письменники могли розвинути крила, вони мусять мати свободу вільного користування ними.

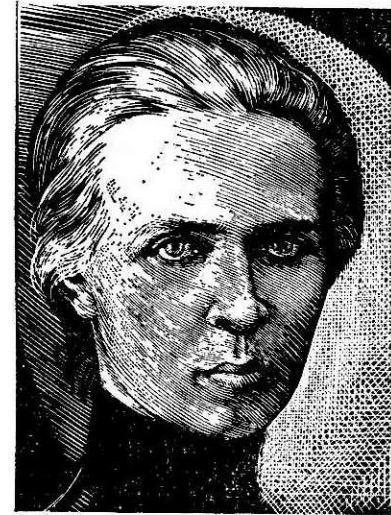
(Із журналу «ДНПРО», Київ, 1969, переклад з польського)

Лариса Марія Любов Залеська-Ониськевич

ЛЕСЯ УКРАЇНКА — ЯК БАГАТОГРАННА І ПОВНОЦІННА ЛЮДИНА

В цьому році, коли ми відмічуємо сторіччя від народження Лесі Українки, звертаємо увагу на ту особливість нашої великої поетки, яка є переважливою в нашій праці у Пласті, а саме на прикмети її характеру.

Редакція

Леся Українка
Дереворит В. Я. Чебаніка

Нам відомо, що Косачі — рідня Лесі Українки — приятелювали в Києві з іншими провідними, свідомими родинами й культурними діячами. Незадовго перед своєю смертю написала Леся листа до Людмили Старицької-Черняхівської про Миколу Лисенка та Михайла Старицького: «Сі ймення для інших належать тільки для літератури і хисту, а для мене вони вічно викликатимуть живі образи, як імення близьких і рідних людей, що властиво ніколи не вмирають, поки живе наша свідомість. Не знаю, чи буде хто з молодшого покоління згадувати коли про мене з таким почуттям, як я тепер згадую Лисенка і Старицького».¹⁾

І ось тепер — це ми є тим «молодшим» абож черговим поколінням, яке намагається вповні зрозуміти й оцінити всю велич Лесі Українки, і таки згадуємо її завжди, а зокрема в 100-річчя її народження. Майже 60 років після її смерті нам приходиться щораз то більше цінити її не тільки як мистця-поета і драматурга, але також як повноцінну і всесторонню людину і громадянку. Не всім щастило гідно поєднати в гармонії, з послідовністю ці три аспекти життя поета — без особливих розбіжностей поміж принципами і практикою.

Тепер, коли молодь закликає перевірювати принциповість у відношенні до життя і дивитись на ширші, вселюдські горизонти, понад особисті й вузькі справи, — Леся Українка

від дійсності. Ліки чи наркотики є кожному незвичайно легко доступні, а спільнота є в такому матеріальному добробуті, що може собі на ті ліки чи наркотики дозволити.

На жаль, великою кількістю середників, які були призначені в першу чергу для ліку, можна надуживати. Якось так діється, що цей наркотичний потенціал ліків відкривається не в лабораторії, а на вулиці. Існує вже, так би мовити, фармакологія вулиці, яка відкриває нищівні можливості в здавалось би зовсім нормальних ліках. Чому це так? Знову вертаємося до вже згаданої загальної тенденції гльорифікувати чудодійне діяння того чи іншого препарату та загальної віри, що вистачить зажити таке чи інакше, і людина негайно стане здоровою чи стратить вагу, чи успокоїться — зникнуть всі проблеми, аби тільки знати якого кольору пілюлю прийняти.

Наступним фактором, який я хотів би торкнутися в аналізі причин зросту надуживання наркотиків, — це пропагування їх приємності тими, що їх самі вживають. Воно є дуже характеристичне для тих, що вживають наркотики, що вони мають дар і природню тенденцію намовляти інших. Це зокрема торкається групи, про яку я сьогодні говорю — 14-16 літніх. Це той вік, у якому потреба належати до групи, бути таким як усі в групі — це відоме психологічне явище. І коли група починає експериментувати з наркотиками, то одному чи другому її членові незвичайно важко встоятися. Ми ж самі знаємо, як і між старшими деколи важко є відмовити тому, що настирливо намовляє: «та випийте ще одного — на прощання...»

Цей натиск групи — це незвичайно важливий фактор, з яким важко боротися, бо ми маємо не одну, а багато груп, в яких наші діти діють — школа, сусіди, Пласт, табори. Одна чи дві злі одиниці можуть знайтися всюди — навіть на пластових таборах — і можуть своїм впливом заразити інших. Бо кожна одиниця — це потенційне джерело недуги, а наркоманія поширюється по всіх засадах епідемії інфекційних недуг. Потрібне є джерело інфекції, яке мусить охопити певну критичну масу «пацієнтів». Коли ця критична маса досягнена, тоді недуга набирає епідемічних розмірів.

Але це не є єдина аналогія, що її можемо знайти між інфекційними недугами і надуживаннями наркотиків. Є певні недуги, як напр. плямистий тиф, які для того, щоб розвинути-

ся в епідемію, потребують відповідних суспільних умовин; — у випадку тифу — це погані санітарні умовини, великі скупчення людей. Епідемія тифу атакує *одиниці*, але засадничо є недугою спільноти.

Так же само — надуживання наркотиків атакує *одиниці*, але є недугою спільноти, в якій велика кількість батьків чи загалом «старших», не має контакту зі своєю молоддю, — спільноти, яку розкладають конфлікти і яка не зуміла дати своїй молоді відповідів на питання, які ту молодь тривожать.

Проте проблема не так у тому, що молодь вживає наркотики, як у тому, що молодь має проблеми, яких не вмє чи не може, чи не має можливості сама розв'язати. А людина під діянням наркотику — *не має* ніяких проблем.

Наркотики чи радше «драге», що їх молодь вживає, можна поділити на 4 фармакологічні групи.

Перша група — це седативні та гіпнотичні субстанції, це всі успокоюючі та насонні пілюлі. В термінології вулиці — це т. зв. давнс, гуфболс, барбс, кенді і т. д. Їх, звичайно, вживають не самі, а в комбінації з героїною або амфетамінами, щоб перебороти реакцію гострої тривоги (екют енкзаєті), яка часто пов'язана з амфетамінами.

Седативи є фізично аддиктивні та викликають т. зв. толеранцію, себто з часом треба їхню дозу збільшувати, щоб дістати бажаний ефект. Коли по певному часі вживання — нагло перестати їх приймати — то це викликає небезпечні об'яви («відровал симптомс»). Вони нагадують об'яви деліріюм тремєнс — людина пітніє, дрижить, не може спати і може дістати конвульсії. Відучити людину від вживання барбітуратів можна тільки під лікарською опікою. «Відровал симптомс» від барбітуратів є небезпечніші від героїни.

Друга група — це природні та штучні опіати, себто всі форми опіюму, героїна, метадон та кодеїна, яку маємо в більшості сиропів на кашель — це т. зв. тверді наркотики.

З усіх опіатів найбільш розповсюджена є героїна. Її можна вдихати через ніс («снортінг» або «сніффлінг»), впрорскувати підшкірно («скін-паппінг»), або дожилно («меїнлайнінг»). Негайно після впроркнення героїни людина дістає короткотриваючий т. зв. «флеш» або «гай» — почуття відпруження. Ті, що знають, кажуть, що це має бути найкраще переживання, що його людина може мати. Ця початкова стадія швидко проходить, і на її місце приходить приємне сон-

ливе відпруження, трохи меланхолійне почування, що людина в іншому, кращому світі, а не там, де вона дійсно знаходиться.

Після кількох годин цей стан минає, та людина відчуває потребу, а то й konieczність дістати новий «фікс». Для цього, щоб свій «бег» дістати, наркоман робить все можливе — краде, вбиває чи у випадку дівчат — стає проституткою.

Героїна, як і всі опіяти, є незвичайно аддиктивна, а звички вживання героїни неможливо позбутися без сторонньої допомоги.

В стадії фізичної аддиктивності, до якої кожний скорше чи пізніше доходить, людина впорскує героїну не тому, що хоче, а тому, що *мусить*. Брак героїни викликає не тільки психічні, але і фізичні об'яви, людина вертає, трясеться, позіхає, їй тече з носа і очей, приходять дрижаки, шлункові болі та бігунка. М'язи болять та корчаться, зокрема м'язи ніг. З того і походить вислів «кікінг' де гебіт». В тій стадії героїна вже людині потрібна не для приємності, а для того, щоб себе як так нормально почувати.

Третя група — це стимулюючі субстанції — кокаїна та різні роди амфетамінів. Амфетаміни, у формі пілюль, — це т. зв. «апс», «пеппілс», «джолли бінс», «дексіс» і т. п. Т. зв. «спід» — це кристалічна форма метамфетаміни, яку впорскують дожильно.

Амфетаміни — це засадничо зовсім законне лікарство, яке вживають в медицині для зменшення апетиту, т. зв. «даєт піллс», як теж, щоб протидіяти сонності. Їх вживали під час Другої світової війни в Німеччині та в Японії для літунів та робітників у фабриках. Після Другої світової війни амфетаміни дали початок цілій проблемі наркотиків у Японії. В Швеції дійшло до того, що продукцію та вжиток амфетамінів взагалі заборонено. В Америці амфетаміни дуже поширені та дуже легко доступні. Амфетаміни роблять людину веселою, балакучою та розанімованою. Після кількох годин це почування проминає і приходиться депресія. Щоб її перебороти, треба нової дози. Тому що амфетаміни зменшують почуття голоду та потребу сну, — людина може себе цілковито вичерпати. Щоб такий т. зв. «ран» перервати, її подають у комбінації зі седативами («апс енд давнс»).

Ті, що вживають амфетаміни хронічно, а зокрема ті, що вживають їх дожильно («спід-фікс»), цілковито затрачують почуття соціальних, родинних та моральних вартостей. По-

дібно діє кокаїна, але вона в Америці ще відносно мало поширена.

Четверта група — це галюциногени, або т. зв. «сайкаделік драгс», головним представником яких є «ЛСД», т. зв. — «есід», «кюб» та мескаліна, т. зв. «меск». До цієї групи також зараховуємо маріхуану — т. зв. «пат», чи «грас».

Галюциногени викликають зміну почувань, думання, дійсності та сприймання світу, захитання почуття часу та простору, ілюзії та галюцинації. Людині здається, що те, що вона переживає, незвичайно важливе. Для неї її переживання здаються містичним, релігійним об'явленням. «ЛСД» може викликати або дуже приємні почування, т. зв. «гуд тріпс», або страхітливі, сполучені з почуттям панічного страху, який може бути початком акутної психози, т. зв. «бед тріпс».

Хронічне вживання галюциногенів може у людини викликати т. зв. «синдром зануку сили волі». Людина тратить всяку мотивацію щонебудь осягнути, тратить почуття рації існування та стає нездібною давати собі раду зі складними життєвими ситуаціями. Вислідом є т. зв. «драпінг' аут». До категорії галюциногенів зараховуємо теж маріхуану, проблематика якої трохи відмінна від досі згадуваної.

Куріння маріхуани в Америці незвичайно популярне — «Де ін тгінг» — та не обмежується тільки до молоді. Курять її для відпруження, менш-більш так як вживають алкоголь. За останніми статистиками в Америці нараховують понад 20 мільйонів людей, які вживають або вживали маріхуану. В середніх школах метрополітального Нью-Йорку 60 — 80% учнів признається до того, що вони або вживають, або пробували вживати маріхуану, принайменше спорадично.

Велика популярність маріхуани є правдоподібно спричинена тим, що вона не є фізично аддиктивна, значить, не викликає ніяких т. зв. «відровал симптомс», як це робить героїна, як теж тим, що маріхуана у формі папіросок, що є кожному доступні, не має сильного діяння та при спорадичному вживанні рідко коли викликає поважніші психічні заворення. Треба аж вживати концентрату, т. зв. гашиш, щоб викликати галюцинації. Але маріхуана не є теж така «невинна», як це представляють приклонники її легалізації. Небезпека не в спорадично вкурений папіросці, але в тому, що таке спорадичне куріння може довести до налогу, значить, до стану, коли

людина вже конечно потребує цієї папіроски, щоб себе добре почувати, себто доводить до стану т. зв. психічної залежності.

Коли людина вже дійшла до психічної залежності, тоді їй байдуже, що їй попаде під руки — «спід» чи героїна, вона буде вживати щонебудь, аби тільки дістати свій «гай». А та психологічна потреба наркотику — це вже наркоманія — для людини погоня за «гай» стає головною ціллю життя. Людина ступнево затрачує вміння жити та діяти в рамках спільноти, затрачує оцінку соціальних вартостей, затрачує вміння давати собі раду з проблемами довкільного світу.

Я присвячую більше часу маріхуані, бо головним джерелом надуживання наркотиків серед нашої молоді є саме вона. Амфетаміни стоять на другому місці — інші, такі як — «ЛСД» чи героїна в нашої молоді юнацького віку — це ще покищо тільки спорадичні випадки.

На щастя, ті папіроски маріхуани, на які собі наші діти можуть фінансово дозволити, — слабкі та не викликають поважних психічних забурень, — а що найважливіше — маріхуана не викликає фізичної аддиктивності так, що при добрій волі вживання маріхуани можна перервати самому, без помочі лікарів чи спеціальних шпиталів.

Аналізуючи проблему надуживання наркотиків між нашою молоддю, ми мусимо в першу чергу здати собі справу, та признатися до того, що проблема існує та що наша українська молодь стоїть перед нею. Ми часто зустрічаємося з поглядом — мовляв, наша молодь інакша, в нас наркоманів немає, в нас таких проблем нема...

Так добре воно не є. Проблема надуживання наркотиків між нашою молоддю існує, і кожний, хто має контакт з молоддю, знає, що загроза нас не оминула. Єдине, що можна з певною надією сказати — це те, що наша молодь ще не досягнула тієї стадії «критичної маси», про яку я згадував.

У нас це все ще тільки спорадичні випадки експериментування. Кількість наркоманів ще невелика, але статистики виказують, що кількість наркоманів збільшується вдвоє кожного року. Тому ми не сміємо ховати голову в пісок та не бачити проблеми. Ми мусимо бути приготовані та мусимо собі здати справу з того, що співтовариші наших дітей, а може й наші діти самі, випробовують маріхуану чи інші наркотики, так як ми і наші ровесники в молодих літах пробували в туалети папіроси чи на вечірках алькоголь, укриваючи це перед

нашими батьками. Коли ми про таку можливість подумаємо, тоді нам легше буде її зауважити, якщо вона заіснувала.

Початкову стадію вживання наркотиків не є легко викрити, тому що вона не викликає ніяких конкретних клінічних об'явів. Але є низка делікатних, часто прямо невловимих дрібниць, які батьки, якщо вони мають контакт зі своїми дітьми, можуть спостерігати. Молода людина, яка вживає наркотики, змінюється психічно, поводить ся інакше, як звичайно, її поступ у школі знижується, а реакція на проблеми щоденного життя стає іншою. Це є час, коли дитину ще можна врятувати — і треба сказати, що більшість дітей *хоче*, щоб їм допомогти. Зустрічаємося з явищем, що діти залишають наркотики на видному місці, прямо здається, що вони хотіли б, щоб мати чи батько зауважили, що діється. Тому кожний батько чи виховник, що має діло з молоддю юнацького віку, мусить точно поінформуватись про факти, зв'язані з надуживанням наркотиків. Тоді слід обсервувати (я не думаю вивертати кишені чи торбинку), чи не побачимо щось підозріле, обсервувати, що дитина робить, з ким зустрічається, куди ходить. Тоді треба при нагоді почати розмову та обережно, тактовно вивідати, скільки ваш співрозмовник знає, наскільки він чи вона зацікавлені чи може і заангажовані в наркотиках. Далі — поступування залежатиме від того, як відбулася перша розмова. Ота перша та дальші розмови вимагатимуть великого такту та приязного відношення, щоб вашого співрозмовника не відстрашити; бо коли молода людина замкнеться в собі, тоді нав'язати з нею контакт майже неможливо. У загальному — мені здається, що я можу дати такі напрямні:

Молодь віку 15 — 17 років, а деколи вже 14 років, поінформована про наркотики, зустрічається з ними щоденно в школі чи поза школою, бачить своїх товаришів, що в меншій чи більшій мірі вживають наркотики, знають, *де* і *як* їх одержати, та самі або потрохи вже експериментували, або ще вагаються, чи не спробувати б, що це таке той «гресс», про який всі говорять, і до якого товариші намовляють.

З тією групою, може, найважче дискутувати, бо така молодь багато знає, має тенденцію вірити радше своїм товаришам ніж старшим, і є переконана, що маріхуана нешкідлива. З ними назагал нічого не досягнемо криком, сваркою чи застрашуванням. З ними слід говорити як рівний з рівним, представити їм факти та старатися їх переконати про шкідливість хронічного вживання наркотиків, бо рішення перестати вживати

наркотики — це особиста децизія, в якій людину можна переконати, але не можна людини силою змусити до неї.

Молодша група — 11-13 літні — вимагає трохи іншого підходу. Таку молодь треба головно перестерігати не брати ніякої гуми до жування чи цукерка, чи папіроски *від нікого*.

За даними федеральних та місцевих агенцій США — тепер молодь вже наражена на наркотики в 6-ій або 5-ій клясах. Воно в тому віці починається так, що товариш чи товаришка підсуває даром той «ріфер» чи цукерок, щоб собі розробити клієнтелю. Переважаюча кількість «пушерс» у школах — це товариші, які перепродують наркотики, щоб собі заробити на власне запотребування.

Тій групі — а то й навіть зовсім молодим дітям в новацькому віці слід вицілювати думку, що труднощі щоденного життя є на те, щоб їх поборювати, а не втікати від них приймаючи пілюлі. Як я згадав, людина, яка є під діланням наркотику, не має проблем, — вона їх не розв'язує, вона їх не відчуває. Але коли дія наркотику проминула, проблеми далі залишаються нерозв'язані. І розуміння цього треба в молодь вицілювати! Життєві проблеми треба розв'язувати, а не втікати від них.

Найважливішим у дискусіях з молоддю — витворити атмосферу довір'я. Як ви зумієте таку атмосферу між вами та вашими співрозмовниками витворити, то це дасть вам змогу порушувати теж інші проблеми, бо *наркотики* — це тільки один аспект сьогоденного життя, це тільки частина сьогоденної т. зв. «сцени».

Є багато інших явищ, з якими молодь щоденно зустрічається, так чи інакше на них реагує та прямо насякає ними. Згадаю тільки лібералізм великої частини американського довілля, який забурює конечну рівновагу між правом одиниці та спільноти, — лібералізм у підході до релігії та до Бога, з яким зустрічається вся молодь юнацького віку у приватних католицьких школах. — А далі згадаю пацифізм, відкинення авторитету, право не згоджуватися та протестувати, марксизм китайського чи іншого типу, романтику Че Гуеара, сексуальну свободу — все це речі сьогодні модні.

Наша молодь з усім цим зустрічається, так чи інакше на це реагує, деколи навіть цим захоплюється. І під впливом усіх тих явищ формується її спосіб думання, погляди та світогляд.

І так як про наркотики, так і про всі інші актуальні речі, слід з молоддю говорити і на неї впливати. Тому нам не вільно сепаруватися від політичних чи інтелектуальних течій нашого довілля, тільки треба бути поінформованими про те, що молодь цікавить, що вона читає, які її погляди на ту чи іншу тему, та з тим познайомитися — байдуже, чи це буде Мао-Тсе-Тунг чи Е. Клівер.

Думку поінформованої людини молодь респектує; тільки пустомельство та беззмістовні деклямації її відпихають. Як добре поінформований співрозмовник, ви матимете змогу підсунути вашу думку та нові матеріали на тему, про яку говорите. Ви матимете змогу підкреслити факт, що однібічна інформація є неповна та що тільки всебічне дослідження теми дозволяє людині виробити собі власну думку, за якою молодь шукає. Ваш досвід дозволить вам увести в дискусію певну перспективу, якої молодь часто не має.

Річ ясна, що того роду підхід можливий тільки тоді, коли ви з молоддю маєте близький контакт. Я не маю на думці контакту щоденного будня, тільки контакт людини з людиною.

Сьогодні, в добі розквіту технології, компюторів та масової комунікації, здається, найважчою річчю для осягнення — це *особиста* комунікація — контакт людини з людиною. Це може частинно тому, що ми всі маємо так мало часу на особистий контакт. Але в обличчі загрози, яка перед нами, ми мусимо цей час знайти, навіть якщо його треба вкрати деінде.

У нашій громаді багато гроша, енергії та часу присвячуємо — чи може краще сказати — витрачуємо на речі маловажні та несуттєві. Організуємо маніфестації, демонстрації чи святкування із завжди однаковими промовами, яких ніхто не слухає. Друкуємо видання, яких або ніхто не читає, або читають тільки партійні односторонці, — в ніякому випадку їх не читає наша молодь.

Відбуваються численні з'їзди, зустрічі та наради, на яких дискутуємо про «важливі суспільно-громадські проблеми» тоді, коли батьки часто-густо не знають, що їхні діти увечері роблять.

Недавно мали ми в Нью-Йорку цікавий досвід. Одного і того самого дня були дві імпрези. Одна — це було засідання однієї громадської установи, на якому було повно делегатів, де дискутували про різні важливі справи «збереження укра-

інства». Друга — це був вечір для батьків, присвячений проблемі надуживання наркотиків, на який крім організаторів не явилася ні одна людина. А в ефекті упродовж останніх кількох місяців мали ми в Нью-Йорку і околиці на терені нашої громади такі конкретні випадки:

1. Юнаки, які вживають наркотики та хотіли б це перестати, але *боляться* про це говорити зі своїми батьками, звертаються до пластових виховників. Виховники не мають ніякого досвіду з тією проблемою та стоять безраді.

2. Виховники знають, що юнаки чи юначки вживають наркотики та хотіли б співпраці батьків, а батьки про це і чути не хочуть, зате говорять: «Як ви смієте про мою дитину таке говорити!?»

3. Батьки довідуються, що їхні діти вживають наркотики та звертаються до виховників за порадою, що робити, «бо я не маю зі своєю дитиною ніякого контакту».

Мені здається, що ще 7 чи 8 років тому такі ситуації були немислимі. Картина перед нашими очима драстично змінилася. Сьогодні ми стоїмо перед кризою, може й найважчою у нашому житті, перед кризою, яка загрожує моральному стрижневі та майбутньому нашої молоді, а українська громада, здається, того не бачить або не хоче бачити. Горстка виховників не є спроможна нести на своїх плечах повну відповідальність.

Наша т. зв. «зорганізована громада», здається, не є здібною до ніякого конструктивного відгуку. Чи причина цього в особистих амбіціях чи в інерції чи в чому іншому — в тому випадку це несуттєве. Фактом є, однак, що наш громадський «драбинястий віз» котиться з року на рік тим самим втертим, протоптаним шляхом. З того боку важко сподіватися якоїсь поради чи помочі, крім гасла, як то ми — «лицем до молоді». Тож залишається нам те, від чого ми повинні були почати, а саме, — *б а т ь к и*.

Я поставив тезу, що надуживання наркотиків — це недуга спільноти, в якій батьки не мають контакту зі своїми дітьми. І мені здається, що майбутнє нашої молоді у великій мірі залежатиме від того, чи їхні батьки з'ясують собі вкінці справу, яка це поважана ситуація та попри слухання святкових промов, улаштування бенкетів та схвалювання резолюцій — посвятають трохи більше часу та уваги своїм власним дітям.

УКРАЇНЬКА МОЛОДЬ ПРО УКРАЇНЬСКУ ГРОМАДУ В ДІЯСПОРІ

В цьому числі містимо кілька довших статей, в яких представники старшого покоління аналізують сьогоденню молодь і її проблеми. (Можливо, з цих аналіз часом можна довідатись більше про це старше покоління і його «фобії», як про молодь?) В кожному випадку, нижче подаємо вибір думок молодих людей про старше покоління, українську громаду в діяспорі і її проблеми. Знов же, із цих думок можна більше довідатись про молодь і її наставлення до світу, як про українську громаду, яку вони так влучно не раз критикують.

Редакція

ЮРІЙ САВИЦЬКИЙ («Нові Напрямки», літо 1970)

«Українське суспільство в Америці — це колекція племен, а не сильна спільнота чи національна група в екзилі. Ці племена, хоч мають багато зі собою спільного, все ж таки діють від себе незалежно, розбиваючи цим свою силу».

БОРИС БУДНИЙ («Студент», травень 1970)

(Молодь) «мусить бунтуватися; вона мусить домагатися своїх прав; вона мусить доказати тим, які відповідальні за справи, що вона не дозволить собі, щоб старші надуживали її і брали як знаряддя боротьби між групами, для заспокоєння фальшивих амбіцій великоманії і грандіозного викарбовування свого егоїстичного «я» в некористь цієї молоді і українського загалу. Якщо треба демонструвати, нехай молодь демонструє... нехай займає залі і б'юра; і, може, таким способом доведуть тих людей, що їм ставлять перешкоди, до здорового глузду».

БОГДАН ПОРИТКО («Нові Напрямки», осінь 1970)

«Біда з багатьма українськими акціями в тому, що люди сидять на своїх кріслах і балакають, а нічого ніколи не діється; найлегшою в світі річчю є — нарікати».

ЯРКО КОШІВ («Нові Напрямки», літо 1970)

«З власного досвіду знаю, що Українські Католицькі Школи і суботні школи українознавства мають замало грошей і учителів. ... Звичайно українознавчі предмети вчать стар-

ші, європейсько-виховані учителі, які не мають зв'язку з учнями і яким важко їх вчити. Може колись Катедра Українознавства при Гарварді випустить професорів, які в свою чергу вивчать білінгвістичних учителів, які дадуть високої якості едукцію в українських школах».

ОЛЕГ ІЛЬНИЦЬКИЙ («Сугасність», *серпень 1971*)

«Нам треба зрозуміти, що українськість — це не статична концепція, яку можна вирішально окреслити. Вона жива, і її мусить інтерпретувати та реінтерпретувати кожна нова генерація. Якщо має бути майбутність для української спільноти поза Україною, то вона мусить бути іншою від тієї, яку ми пропагуємо тепер. Нова генерація не може носити тягару минулого. Вона може визнати минуле, але не може стати його жертвою».

ЮРИЙ САВИЦЬКИЙ («Нові Напрямки», *осінь 1970*)

«Головною точкою, яку я заторкнув, був факт, що українська громада розпадається перед нашими очима. Цей процес проявляється в різних формах: є великий брак кваліфікованих людей-провідників, які б могли провадити інституції, існує ціла «Страчена Генерація» молодих українських професіоналістів в 30-их роках, яка абсолютно нічого не робить для своєї громади. Наші організації викидають великі суми грошей на те, щоб дуплікувати взаємно свої дії і продовжувати «українські племена», які зі собою змагаються. В цей же час немає досить грошей на студентство».

ЯРЕМА КЕЛЕБАЙ («Зозулька», *березень 1970*)

«Скільки українців, що мають менше ніж 30 років, регулярно читає українську пресу? Правдоподібно, що небагато. Це не тому, що українська преса є їм «чужою». Це не тому, що вони не мають зацікавлення до «українських справ». Це тому, що наша преса така «послідовна»: наша преса послідовно служить, як рука наших установ, організацій та рухів. Більшість наших газет є лише публічним обличчям тих установ».

НЕСТОР ТОМИЧ («Зозулька», *січень 1970*)

«Надіємося, що знайдемо серед нашої спільноти і наших організацій підтримку... Міцний студентський рух є конечний для збереження і розвитку української еміграційної спільноти та її праці на користь українського народу.»

ЯРОСЛАВ БЕРЕЗОВСЬКИЙ («Соняшник», *осінь 1970*)

«Обсервуючи життя української націоналістичної еміграції, об'єктивний студент скоро помітить, що існує певна розбіжність між пропагованими ідеалами і практичною поведінкою. Дуже часто наші суспільні і політичні еміграційні кола — проповідують «боротьбу за свободу слова і думки в Україні», а в себе всередині проводять суворо контролю над будь-якими виявами «чужої, антипартійної думки.»

ХРИСТИНА ЛУКОВСЬКА («Нові Напр.»), *зима-весна 1970*)

«Одним із очевидних, більш позитивних проявів українського гетта є відчуття сильно з'єднаної громади, яку вони мають. Вони завжди ходять вигідними малими «клітками»... Не важливе, чи ви є українець з Чикаго, Дітройту чи заплля Саскачевану. Якщо ви українець, то вистачить вам лиш дістатись на Другу Евеню в Нью-Йорку і будете почуватись так, якби ви ніколи не покидали своєї хати.»

ОЛЕГ ІЛЬНИЦЬКИЙ («Нові Напрямки», *зима-весна 1971*)

«... Пригляньмося на ш о м у найбільшому ритуалі: «звільнюванні України». Хоч сама ідея є важлива і цінна, то, на жаль, вона в нашому суспільстві змінилась в ідеологію, загарбуючи нам наше щоденне життя і деградуючи наше суспільне життя в порожній ритуал. Цей ритуал прибирає форми політичних академій, панахид, демонстрацій; все — мертві, порожні дії, які в ніякому випадку не служать громаді, ані не мають ніякого відношення до дійсних потреб цієї громади. Вони служать лиш на те, щоб знову відгрібати духа давно-минулого, хоч ніби то закликаючи до революційної акції. В результаті громада живе в світі фантазії, в якому слова займають місце дії.»

КАТЕРИНА ГОРБАЧ («Сугасність», *серпень 1971*)

«Спільне чекання на кращі часи в недільній каварні, спільні пиятики чи інші подібні дрібноміщанські форми прогайнування часу, витворюють ілюзію спільноти, комунікації, усунення особистої ізоляції. І ради цієї ілюзії, а ще більше для уяви, що ось зненацька ввійде очікуваний Год, ця штучна спільнота, що базується здебільшого на поганому знанні української мови і живе ремінісценціями веселих переживань минулого, животіє собі далі, непродуктивно і безглуздо.»

Володимир Дозорський

ДЕЩО ПРО СУЧАСНУ АМЕРИКАНСЬКУ МОЛОДЬ

1. Загальне

Говорячи про американську молодь, можна заздалегідь зробити застереження, що, здається, про неї, як про всяку іншу молодь, подавати всякі узагальнення нема глузду. Я, особисто, свідомий того, що настільки я з нею не зблизився, щоб виробити доволі точний та устійнений погляд про неї. Моє враження, яке створилося у місцевому коледжі, де я тепер студіюю і де найбільше з нею зустрічаюся, таке: молоді учні там — це здебільша «низи». Багато з них, не враховуючи сюди муринів, — це римо-католики, випускники місцевих парафіяльних шкіл (в місті Ірі). Крім того є декілька чужинецьких, закордонних учнів з Індії, Кореї, Мехіко, Тайвану. Як у кожному американському коледжі, тут є різні організації — мистецькі, як от малий театр; наукові: з біології, хемії, фізики; літературні, товариські. Є і грецькі братства. Назагал вражає те, що учні поділені на групи, за зацікавленнями. Тому без особливого труду годі пізнати, що властиво, діється поза даною групою.

Відносини між учнями і проводом установи досить спокійні; поважних заворушень нема, хоч часом з'явиться прояв тертя між білими і муринами. Мурини переважно тримаються осторонь, у своїм же колі. Це не значить, що є повний брак зацікавлення тими пекучими всеамериканськими справами, якими є — війна у В'єтнамі, боротьба із занищенням довкілля, жіноче визволення. Зате помітний є брак загального зрушення молоді в будь-якій з цих ділянок. Якщо є якийсь рух, то він переважно обмежується до того кола, що займається подібними справами (напр., у справі заневищення беруть участь тільки ті, що пов'язані з біологією).

Можна дещо сказати про цілий «улад гіпсі» з їх одягами і споживанням наркотиків; їх одіж і зачіски, прикраси то що — дуже популярні, але зовсім не можна розпізнати вдачі людини по її вигляді. Навпаки, поміж «низамі» часто найгірші вдачею це ті, що ніби затримують «пристійний», хоч не

дійсно благородний, вигляд. Щодо наркоманії, то здається, що вона здебільша відсутня навіть між тими, що виглядають як «гіпсі», хоч, напевно, не один з них міг кількакратно по-пробувати маріхуани.

2. Питання національностей

У цьому середовищі, молодь є різного національного походження — річ ясна з тих народів, які бувають католиками, тобто є: італійці, німці, ірландці і поляки, як представники найчисленніших народів. У товариських відносинах, знання про національну приналежність і натяк на дану національність зовсім не шкодить, а є прийняте як щось природне. Явного суперництва між національними групами нема: навпаки, вірність своїй національності і навіть знання її мови зроджує більшу пошану і подив та навіть крихту добродушної задрости в інших. Я сам не боявся признатися відразу, що я українець, що знаю українську мову і навіть пишу українські твори — і я певний, що це сприйняли додатно, і це не викликувало вже жадних перешкод для контактів. Проте, вірю, що признаючись до своїх народніх посідань, треба передати враження, що вони дійсно власні, а не лише збережені вартості батьків, тобто, вони мусять доповняти особу, яка мусить їх плекати творчо, а не тільки зберігати пасивно. Це ясна справа — треба ними володіти. Тоді є і велика приємність зустрічатися з іншими, чужинцями, де кожний свідомий, що його народність дійсно вартісна, і то не лише для нього, але що особливості його національної культури мають деяку вагу для інших, з якими він може ними поділитися, розуміючи, що це він зобов'язаний ці вартості плекати, бо хто ж інший їх плекатиме, як не молодь?

3. Духовість і мораль

Коли, основуючись на чутках, я сподівався зустріти багато «розгнужданости» чи «світського підходу» серед тієї молоді, яку я пізнав, то я властиво перейшов своєрідне потрясіння. Поперше, як згадано, більшість з молодих людей у моєму оточенні є випускниками римо-католицьких шкіл. Назовні вони ніби впоїли в себе цілу сучасну американську культуру великих міст, проте внутрішньо вони інші. Я сам, поки увійшов у коледж, ходив до міської школи радше ніж до парафіяльної, і тому мене тим різкіше вразила велика різниця поміж молоддю з католицьких і світських шкіл.

За три повні роки між католицькою молоддю я поволі став віч-на-віч в особистих відносинах з цілим іншим моральним устроєм, що співіснує із загальним устроєм понять «добра» і «зла» в розумінні будуючого проти нищівного. Це наставлення щодо моралі, мені здається, особливо питоме у католицькому навчанні, його можна назвати визнаванням «чистого» і «нечистого». Особливими прикметами цього способу думання є віра, що стичність і взаємовпливи між молоддю можуть бути загрозливі (моральній чистоті); брак відповідальності щодо дійсного положення і потреб інших (головно щойно пізнаних людей), а також щодо власних внутрішніх дій; і намагання зберегти чистоту, через навмисне самовідсунення або відтрусення. Цей спосіб є по суті нетовариський і нарочно відсуває від всякого зближення та особистого пов'язання людей, за винятком окремих дозволених випадків; але і тут вражає, що то лише відіграні ролі. Саме через це — товариське життя є дуже бідне, особливо між хлопцями і дівчатами. Між тими двома родами є багато ворожнечі і навіть ненависти, і це перекреслює багато можливостей. Назагал, отже, міжособова стичність поза межами якоїсь ролі є дуже трудна, вона вимушена, повна перешкод, і дуже легко можна необачною приязню здобути собі впертих і часто жорстоких ворогів, як і між дівчатами, так і між хлопцями, що виховані в тому дусі. Сама, скажімо, думка про подружжя і навіть про звичайну товариську стичність викликають сором і лють. Звичайно, вони прикриті дитинним «дроченням». Річ ясна, що про розгнуданість тілесну нема й мови. Здається, що багатьом людська любов (не якраз тілесна) є огидна і «нечиста».

Звідси, мабуть, і черпаються сили для руху «жіночого визволення» в його скрайніх проявах. Можна припустити, що і звідси саме походить ґрунт для чималої кількості справжніх наркоманів. Раз вони пізнають цілу облуду такого виховання, а при тому вже давно втратили і віру та охоту до особистих взаємин і власного розвитку, то зайво їх остерігати перед небезпекою наркотиків. Отже, вони хочуть поволі знищувати себе.

У загальній своїй духовості та католицька молодь часто руководиться загальними католицькими гаслами, такими як «самопосвята». Буває, що ті, які найжорстокіше відкидають особисту приязнь, чинять найбільше посвяти комусь у потребі, (але не в межах приятельства), і за це дістають похвалу та підтримку. Щодо самого віровизнання, то наставлення різ-

няться: деякі принагідно між собою висловлюються одверто ворожо про церкву і навіть про самого Христа. На шкільні богослуження небагато приходить. Є враження, що багато огірчення існує проти церкви та того виховання, що вони дістали. Одначе назовні є вірність церкві, яка, мабуть, заціплюється ще цупкіше при поступовій невдачі розвитку між іншими людьми. З моєї точки зору всі оці названі від'ємні риси можна помітити у яких 30% хлопців і 50% дівчат.

4. *Можливі впливи*

Впливи такого, здається, ще не дуже «зіпсутого», суспільства можна уважати поганими. При відтрусенні, відчуженні від людей і обмеженні особистого розвою той, хто не зовсім під владою такого устрою, старатиметься знайти собі інший притулок. Багатобарвна культура американського міста видаватиметься йому спасінням, і під одним оглядом це дійсно так. Але цей перехід не одному вийде болючим: великоміська культура є творчим чинником для людей з певною метою, але вона має і свої негативи, між іншими, бажання повної свободи, велику кількість спокус. Парафіяльне середовище може привести до вбивчих впливів, хоч у ньому доволі легко є щось «зберегти». Але так довго, як творитиметься враження, що українство в суті вороже великоміській культурі і тим же немов обмежує українця в його середовищі, так довго вплив обильного і багатого американського суспільства дійсно нищитиме українськість нашої молоді. Не думаю, що існує якась справжня зовнішня загроза від американської молоді та її загальної культури, не більша ніж від добрих та лихих чинників всюди — ні від її «космополітизму», ні від її «зіпсуття». Той старий устрій поведінки може привести до дійсно потворних наслідків, а в різнорідному суспільстві є різні можливості для тих, що знають заздалегідь до чого прямують і яке їх призначення у майбутньому.

Станіслав Єжи Лец

НЕПРИЧЕСАНІ ДУМКИ

І розміри всесвіту будуть військовою таємницею.

**

Здійснюються наші найсміливіші мрії, — гас би вже й несміливим.

(Із журналу «ДНІПРО», Київ, 1969, переклад з польського)

Дискусійний форум

Теодор Данилів

ПЛАСТ У СПІЛЬНОТІ І ДЛЯ СПІЛЬНОТИ

У 1963 р. українські пластуни брали участь у світовому скавтському Джемборі на Маратоні в Греції. Своїми виступами в різних імпрезах вони дуже швидко стали загально відомі серед скавтської братії і, певно внаслідок цього, до них прийшов один молодий українець-канадець, який приїхав на Джемборі в одному із з'єднань канадських скавтів. На питання наших пластунів, чому він не у Пласті, а в скавтській організації Канади, він відповів, що він не знав про існування українського Пласту.

Читав я також у пластовій пресі замітку, що в нашому Пласті за океаном є тільки діти нових емігрантів, а дітей нашої давньої еміграції в ньому майже нема.

Це є незадовільний стан справ. Причина ж його, мені видається, є та, що наш Пласт опинившись за океаном, під впливом ще свіжих поривань, настроїв і сподівань у старшого громадянства «на скорий поворот на Рідні Землі», взяв помилковий курс, коли йде про презентацію Пласту як молодечої організації батькам дітей і dorостаючої молоді за океаном, кладучи на першому місці і гостро підкреслюючи українське патріотичне виховання (включно з «боротьбою за українську самостійну соборну державу»), відсуваючи в тінь головну мету Пласту — виховання характерної людини-громадянина.

Таке ставлення справи насторожило, а може й у великій мірі наставило неприхильно нашу старшу заокеанську еміграцію до Пласту. Наслідок цього — майже повна відсутність дітей тієї еміграції у Пласті. Бо хоч той наш надмірний, екзальтований патріотизм був і є зрозумілий і оправданий у нас, нових емігрантів, він не міг з'єднати собі нашої старшої еміграції.

Тому треба б цю помилку виправити, підкреслюючи, що Пласт, будучи організацією молоді українського походження, ставить собі за ціль виховати характерну людину-громадянина, члена української спільноти та спільноти країни поселення. А зробивши так, треба консеквентно, щоденною діяльністю приєднувати старшу нашу еміграцію і її дітей в ряди Пласту. Коли ж з дітей і молоді наш Пласт виховає характерних

єдинців, то вони напевно будуть і свідомі, і горді на своє українське походження, і з них буде користь українській справі. Очевидно, таке підкреслення черговості завдань Пласту, цілком не суперечить українському патріотичному вихованню пластової молоді. Тільки ж це патріотичне виховання не може йти тими стежками, якими воно йшло досі.

Респектуючи принципи, погляди і прив'язання старших громадян, тих, що родились і вирости та дозріли в Україні, пластовий провід і його виховники мусять достосувати методи й форми українського патріотичного виховання у Пласті до психіки молоді, родженої і зростаючої у діаспорі.

Не входячи в деталі тих форм і метод, хотілось би на цьому місці підкреслити тільки одну вимогу: не вільно виховувати молоді на фальшивих ідеалах та ідолах, чи це стосується до подій чи людей. Треба менше і ощадніше вживати у виховній роботі такі слова, як ось: грандіозне, величне, героїчне, легендарне...

Можна вмовити дітям і dorостаючій молоді, що поодинокі події і люди відповідають таким окресленням, і вони на віру приймуть це та до якогось часу будуть тим жити, але потім, коли dorостуть, коли підуть на студії і сконфронтують історичну дійсність з тим, чого їх вчили, запитають свій провід і своїх виховників так, як запитала пл. юн. Марія Прокопович («Юнак» за лютий 1969 р. стор. 18): «Чому це так?» Вона ставила такий запит у зв'язку із вихвалюванням у нашій пресі під небеса наші пересічні культурні імпрези. Коли ж вона підросте й піде на студії, вона і її ровесниці будуть напевно такі самі питання ставити у справах нашої новітньої історії і політики.

А коли таким вдумливим і допитливим молодим людям не дамо задовільної відповіді, наслідків цього не трудно передбачити. У цій ділянці Пластові теж треба зробити певні коректури, не вражаючи старшого громадянства, але й не годуючи молодого покоління штучними ідеалами.

Пласт має виховувати молодь в любові до України, до її народу. Однак таке виховання не може вестись в абстракції, у відірваності від України. Молодь має любити Україну і її народ не на саме запевнення старших, що варто так робити. Вона мусить Україну і її народ бачити на власні очі та сама переконатись, чому Україна варта цього.

Тому треба вітати статтю Волинянки п. н. «Відвідувати Україну чи ні?», надруковану у «Пластовому Шляху» ч. 3-4

за 1969 р. Але Україну має відвідувати доросла молодь та ще до того з певним «багажем». Очевидно, не з багажем лєтучок чи іншої «літератури», а з багажем знання минулого і теперішнього України в голові. Про цей багаж поговорю окремо, коли писатиму про «політичну освіту» пластового братства. Одначе про одну сторінку тієї освіти, про один із інструментів для неї, треба вже тепер сказати.

Наше новацтво має «Готуйсь», наше юнацтво має свого «Юнака», але наше старше пластунство не має свого органу. Українські газети і журнали в діаспорі нашої доростаючої молоді не интересують, вони в них нічого интересного для себе ні формою, ні змістом не знаходять, очевидно, за малими виїмками. Тому вони їх не читають, ними не цікавляться. І хоч розмірно величезні гроші наша громада в діаспорі видає на ці публікації, вони не виконують свого головного завдання — не діють на молодь.

Потрібний є пресовий орган для старшого пластунства, який приносив би матеріали і інформації не тільки із пластового життя, але теж і знання про Україну та українські справи, а також загальні інформації з політики, економічного життя, в якому українською мовою молода українська людина могла б знайти все, що її интересує і що вона знаходить в англомовній пресі у місці свого перебування. Тільки все це в цьому пресовому органі мало б бути подане у формі такої самій, як і в англомовній пресі.

У нашому Пласті маємо тепер понад 1,000 пластових сеньйорів, серед них поважна кількість молодших сеньйорів із вищими студіями, які могли б взяти на себе ролю редагування такого пресового органу власне в такій формі і такому характері. Старші віком сеньйори, разом із рештою старшого громадянства, мали б подбати про матеріально-фінансову базу для такого органу. Без такого пресового органу діяльність Пласту завжди буде незакінченою, хоч сам такий орган ще не розв'яже всіх проблем дальшого розвитку старшо-пластунської молоді по лінії виховних завдань Пласту.

Станіслав Єжи Лєц

НЕПРИЧЕСАНІ ДУМКИ

Клюз до ситуації гасто стиржить у замку сусіда.

**

Можна обплювати себе, не відкриваючи рота.

(Із журналу «ДНПРО», Київ, 1969, переклад з польського)

«ПЛАСТ І БЛУД» — ДАЛЬША ДИСКУСІЯ

Ось декілька думок про полемічну статтю п. н. «Пласт і блуд» («Пластовий Шлях», ч. 1 (1971) та відповідь естаблїшменту...

Відповідь Любка Онишкевича на бундючні думки Яреми Келебая була зразком логіки, стриманости, конкретности і... недоцільности. Всі аргументи «молодого радикала» він збив і протиставив їм правильні думки правильного пластуна, не застановляючись, чому саме такий інтелігентний, свідомий, чесний пластун як Келебай міг щось таке радикальне написати. Така полеміка «логічного бою» ніяких овочів не принесє. Друг Келебай далі думає так, як думав, а друг Онишкевич також. До ніякого пробліску зрозуміння не дійшло.

А щоб бодай трохи зрозуміти Келебая, треба власне здати собі справу з того, що він таки не дурний, таки виріс у Пласті, таки чесно думає і щиро відчуває, що Пласт є на злій дорозі. Нема сумніву, що багато молодих пластунів так думає, як він. Для них Пласт — реакційний, поза часом. І не лише Пласт чи навіть українська громада, але й цілий теперішній світ, бодай організований світ, для них видається нецирим, відсталим, перетертим. Вони бачать нові поняття про людину і її співвідношення до других людей. Навіть загальнознаний лексикон слів має для них інше значення. Тому в коротенькій статті Келебая є майже сто слів у лапках, і то таких простих слів, як «світ», «християнство», «цивілізація», «прогрес», «віра», «ідея», «літа», «домівка» тощо. Всі ці концепції для них стоять під знаком запитання. Вони шукають нового, щирішого значення. І відповідати їм, хоч як переконливо, тими самими словами (у Онишкевича таких лапок є заледве сім-вісім) не дає наслідків.

Це є загальна проблема — не лише наша пластова. Високоосвічені ректори університетів не мають спільної мови із студентами. Батьки реагують невдало і гістерично на невинні, але радикальні вчинки дітей.

Очевидно, що Ярема Келебай може помилятися. Але зрозуміймо, що його «ікононищительство» має причини. Можливо, що він навмисне аж до абсурду радикальний, щоб хтось із «стовпів Пласту» зловився на його гачок і написав стандартну реакційну відповідь, яка змушує нас властиво затриматись на своїх обмежених позиціях — тобто заганяє нас у глухий кут сидження на своїх лаврах...

Вовк

є прекрасним зразком такої людини, що зуміла вести своє життя з думкою про інших, про свій народ, про принципи.

Тут ми хочемо зупинитись над гармонійним поєднанням прикмет та обов'язків особи-індивідуума, громадянки і поетеси та над чинниками, які на це вплинули: рідня Лесі Українки, її мати, товариство і дядько Михайло Драгоманів. Найсильнішим чинником, який відбився на світогляді, житті і літературній діяльності Лесі — це її мати, письменниця Олена Пчілка. Вона ясно й рішуче поставила справу національного виховання своїх дітей. Сама вона писала пізніше в своїй автобіографії: «Я наважилася й завше оточувала дітей такими обставинами, щоб українська мова була їм найближча, щоб вони змалку пізнавали її якнайбільше.»²⁾

Ми знаємо, що не раз бувало так, що Олені Пчілці треба було пробувати кілька місяців поза домом в той час, коли Лесі було два чи три роки. Одного разу під час такої відсутності матері взяли няньку росіянку (єдину, яка тоді там була), що понаучувала Лесю різних російських висловів. Повернувшись, мати з місця забрала дітей на українське село, щоб там вони позбулись тих російських слів.

Ось так під наглядом матері діти удосконалюють свою мову, змалку читають українські і світові твори. У висліді цього приятелі Косачів згадували вже в студентських роках, що вони ніколи не могли дорівняти Косачам у володінні українською мовою. Деякі згадували про те, що Леся та її улюблений брат Михайло не тільки мовою, але й одягом (в чисто українському стилі) вирізнялись з-посеред інших. Це все велика заслуга матері, яка сама 1903 р. на відкритті пам'ятника Іванові Котляревському, не дивлячись на сувору державну заборону, не побоялась мати головну промову українською мовою. Мати писала: «В дітей хотілось мені переляти свою душу й думки, — і з певністю можу сказати, що мені це вдалося.»³⁾

Діти бачили змалку, як мати видавала власним коштом збірки українських вишивок, сама перекладала твори чужих авторів і видала збірку перекладів для дітей («Українським дітям», 1881 року); видала вона також перший український жіночий літературний альманах, а пізніше була редакторкою газети й журналу для дітей. Під її впливом Леся, маючи чотирнадцять років, разом з братом Михайлом, почала також перекладати різні твори на українську мову, що вони робили й пізніше. Перекладами займалися і їхні сестри та й пізніше дру-

жина Михайла, яка писала під псевдонімом Грицько Григоренко. Літературні псевдоніми — Леся Українка і Михайло Обачний (для брата Михайла) підбрала їм мати ще в юнацькі роки.

Сприятливим для літературної творчості окрім родинного життя, було ще й товариське. В Києві молодь з родин — Косачів, Старицьких, Лисенків та інших створила 1880 р. гурток «Плеяда», який існував понад п'ять років. Молоді сходились, читали свої твори, вели дискусії на літературні й політичні теми. Пізніше вони розвинули й ширшу акцію перекладів і брошурок. Раз, коли Леся була поза Києвом на лікуванні, до неї звернувся гурток «Плеяда», щоб вона підготувала програму перекладів визначних творів зі світової літератури, не дивлячись на те, що Лесі було заaledве вісімнадцять років та що вона була чи не наймолодшою в гурті. І вона справді виготовила дуже вдало дібраний плян для перекладів з авторів французьких, італійських, англійських, німецьких, польських і російських (всіх тих, яких вона сама добре знала). Про причину, чому так шанували Лесю інші, свідчать висловлювання пера громадського діяча — Михайла Павлика з Галичини, тоді, коли Лесі було двадцять років: «Леся так просто ошолопила мене своїм образуванням. Я думав, що вона тільки в крузі своїх поезій, аж воно далеко не так. На свій вік — це геніяльна жінка... в кожному слові її я бачив розум та глибоке розуміння поезії, освіти й людського життя.»⁴⁾

Розуміючи велику освітню і літературно-вишкільну вагу перекладання світових творів, Леся Українка сильно в цьому активізувалась. Тоді часто займалися перекладами такі відомі діячі, як І. Франко, М. Старицький, Б. Грінченко, В. Самійленко, П. Мирний, А. Кримський та інші. Сама Леся Українка перекладала із семи мов (англійської, французької, італійської, німецької, грецької, польської, російської), а тепер її твори, перекладені на дванадцять різних мов світу, вийшли друком більше як дев'ять мільйонів копій. Переклади літератури — це мистецтво само в собі. Леся вміла передавати адекватно твір у всіх аспектах, — не тільки зміст твору і відповідну форму, але й духа та тло твору українською мовою. Крім перекладів для Київської «Плеяди», яка готовила також серію популярних брошурок для народу, головню з історії, Леся написала працю про добу Хмельниччини.

Окрім матері, рідні і «Плеяди» великий вплив на Лесю розвиток мав її дядько Михайло Драгоманів — науковець, про-

ЩЕ ПРО «ПЛАСТОВИЙ БЛУД»...

Не підпадає сумнівові, що друг Вовк у повищому своєму листі до дискусії над статтею Яреми Келебая має повну рацію. В сьогоднішній добі — «добі Акварія» — не розум, логіка відіграють головну роллю, — а серце, почування, гуманність. І тут моя помилка — помилка представника «мовчазного покоління», яке категорично відкидало всілякі емоції, на користь раціональності, прецизності, прагматизмові. У висліді ми створили світ атомових бомб, вічної війни, знанищеного оточення, компюторизованого суспільства. У висліді цього ми породили нове покоління Акварія, моттом якого є «не вір нікому понад 30» — і яке дало нам маріхуану, радикальні конфронтації, втечу від життя, містику, гіпсівську культуру. (Можливо наступне покоління, покоління тих, які сьогодні ще в пеленках, ще зуміє поєднати ці два екстремі?).

Але повернімось до теми. Друг Вовк правильно підкреслює факт, що не лиш Ярема Келебай у своїй статті в «Зозульці», але й інші представники його покоління бачать недотягнення в нашій пластовій організації. Візьмімо, наприклад, довгу дискусію про Пласт на сторінках студентського журналу «Нові Напрямки», на тему статті Ярка Кошева про Пласт і його недоліки. У студентській пресі в останніх часах зустрічаємо все більше й більше гостру критику не лише Пласту, але взагалі українського життя. Наприклад у журналі «Сучасність» появились недавно статті Олега Ільницького і Катрі Горбач, які дуже влучно і безпощадно характеризують нашу громаду. В редакційній статті в останньому числі «Нових Напрямків» Олег Ільницький радить молодим людям взагалі на якийсь час «випасти» («драп-оут») з української спільноти, щоб дістати на неї правильну перспективу. (Наголовок його статті: «Як бути українським драп-оутом, а все ще остатись українцем.»)

Зрештою, саме критикування нашої громади, а зокрема Пласту, в нас не нове. Ми, «мовчазна генерація», теж тим спортом займались і все ще займаємось. Критика — здорова річ, і я сам її практикую (напр. мої статті в журналі куренів УСП і УПС «Сіроманці» «Там-Там»: «Критика в Пласті», «Чи все в порядку», «Пластуни на винайм» і інші).

Різниця є одна: ми, діти мовчазної генерації, критикували, бо бачили недотягнення, але самі переважно нічого не

зробили, щоб цим недотягненням зарадити. Ми воліли завжди стояти оподалік за «гаслом» — «моя хата з краю» і не «робити хвиль». Ми це оправдували, мовляв: нам старші не дають керми в руки, вони нас відсувають, не допускають, — забуваючи, що відколи світ світом, старше покоління ніколи добровільно не передало керми молодшим, бо ж ніколи не мало до тих молодших довір'я. Молодша генерація мусіла завжди сама собі виборювати провідну роллю. За керму треба було змагатись. Це й добре — бо лише речі, здобуті у важкому змаганні, належно оцінюють і шанують. Але ми, «мовчазники», ніколи не змагались, ніколи цього зусилля не зробили.

Зате теперішнє покоління не мовчазне. Воно не лише критикує, але й змагається за свої права. Правда, ще несміливо, в обмеженому засягу, але змагається. Бачимо це в першу міру в студентському житті, в церковному житті, де молодь стала до боротьби за український патріархат, в культурному житті, де приходять нові творчі сили в літературу, мистецтво, музику. Незабаром побачимо це напевно і на інших секторах нашого життя.

Побачимо це й у нашій пластовій організації. Покищо, це лише критичні голоси, як Яреми Келебая і Ярка Кошева, але думаю, що молоде покоління незабаром не вдоволиться лише словами, а перейде до діл.

Адже, нема де правди діти, є багато речей в нас перестарілих, неправильних чи в інший спосіб невідповідних. Старше покоління їх ніколи не змінить, як показав це Пластовий Конгрес Другий. Забагато ж у старших прив'язання до традицій — не тому, що різні речі конечно добрі, але тому, що всі до цього привикли. Є в нас і часто негативні прояви, як напр. матеріалістичний підхід до різних справ (напр. пластових таборів), який відсуває не раз на другий плян наші ідеалістичні пластові заложення.

Молоде покоління цього прив'язання до минулого — яке б воно не було — не має. Як воно лише усвідомить собі важливість молодечих організацій, таких як Пласт, для майбутнього нашої громади, то захоче зреформувати ці організації молоді, перебрати їх у свої руки. Бож, якщо хтось має намір перевести реформу в якомусь суспільстві, то — очевидно — найкраще йому починати від молоді: авангарду майбутнього.

Я думаю, що цей «переворот» у Пласті буде корисним нашій організації. Я маю велику віру в ідейні заложення

Пласту: вони можуть дати відповідь на пекучі проблеми часу. У своїй візії засновники Пласту створили структуру, яка, може, більше відповідає проблемам сьогоdnішнього дня, як проблемам часу створення Пласту, 60 років тому. Наші недомагання є не в засадах, а в проведенні цих засад в життя. І тут слово, очевидно, за молодими.

«Пластовий Шлях» — орган пластової думки — може стати тим мостом, яким увійдуть нові реформатори на арену намагань визначувати напрямки, якими піде праця пластової організації. Треба, щоб наші молоді члени, повні нових думок, проєктів, пропозицій, критичних зауваг тощо, висловлювали свої думки на сторінках нашого журналу. Сподіваюсь, що стаття Яреми Келебая стане початком ширшої дискусії над напрямними Пласту, а в цій дискусії першу роль повинні відіграти наші молоді члени, які завтра переберуть Пласт.

Любомир Онишкевич

«ЗОЛОТІ ДУМКИ»

Тільки багата людина може стверджувати, що бідність — не хіба.

**
*

Спосіб зробити людину безсловесною — висловити її думки.

**
*

Любіть свого ближнього, особливо в переповненому автобусі.

**
*

Старайся, щоб крик душі не заглушив голосу сумління.

**
*

Якби Герострат мав ширший погляд на світ, він підпалив би планету.

ОГЛЯД МОЛОДЕЧОЇ ПРЕСИ

Лариса Марія Любов З.-Онишкевич

ЯКИМ ДОЗРІВАЄ «СОНЯШНИК»?

Коли говоримо про сучасну молодь, в порівнянні з батьками, уважаємо її як більше освічену, менше чемну, менше чисту, менше матеріалістичну, менше релігійну (під оглядом ритуальності) — але більше толерантну. З цікавістю і увагою стежимо, наскільки ця остання прикмета просякла і українську молодь на Заході. Бож, коли в нас врешті буде більше толерантності поміж товариствами, партіями та віроісповідуваннями, тоді українська еміграція буде поступовішою і позитивнішою групою.

Недавно почав виходити в Дітройті студентський журнал «Соняшник». Члени його редакції такі: Ярослав М. Березовський, Мирослав Хрін, Ігор Тоган, Нестор Щербій, Володимир Питяк, Тамара Рихтицька, Данило Ткач, Мирон Федорів, Ада Легета, Богдан Клід і Борис Потапенко. Маємо перед собою зимове число (1970-1971), четверте з черги.

До змісту його входять такі теми: справа демонстрації в обороні Валентина Мороза — стаття (англійською мовою) голови ТУСМ-у в Дітройті, М. Хрона. Про співпрацю поміж Українськими Церквами (Католицькою і Православною) пише (українською мовою) Григорій Ракочій з Філядельфії. Він, між іншим, пропонує, щоб наші Церкви дійшли до порозуміння і вживали однакового тексту молитви «Отче Наш», Святого Письма, якщо вже не однакових текстів усіх церковних відправ. Далі є стаття Романа Купчинського з Нью-Йорку (англійською мовою) п. н.: «ТУСМ — вперед». На неї є відповідь (також англійською мовою) нового редактора журналу, Нестора Щербія, під н. «Нове самозадурювання». Уступаючий редактор, Ярослав М. Березовський, виступає в цьому числі (стаття написана українською мовою) в обороні молодечого журналу «Зозулька» з приводу пашквільного, атакуючого листа проти цього журналу, видрукованого в торонтському католицькому часописі «Наша Мета». Є в цьому числі також спроби пера в поезії (англійською мовою) Петра Савчина. Є уривки з писань В. Мороза, опис демонстрації на оборону Мороза в Чикаго.

Богдан Савка (в статті англійською мовою) порушує проблему мотивації вислання горстки студентів, які згинули

під Крутами. У світлі того, що дорослі вояки (п'ять тисяч їх) відмовились там воювати з ворогом, автор стверджує, що Крути були передбачені, як жертвний престіл, а студенти були «жертвними ягнятами». Він звертає увагу також на факт, що Крути не були масовою «масакрою», і редакція «Соняшника» додає, що не зважаючи на те, що часто говорять, що аж 300 наших студентів згинувло в бою під Крутами, список нараховує їх тільки 23. Та менше з тим, — редакція підкреслює саму справу, а не кількість полеглих.

У своїй статті — заклику до членів ТУСМ-у Роман Купчинський пробує шукати якогось одного рівня для застосування принципів. Його турбує те, що ми, боремось за свою незалежність, а український націоналістичний провідник (Ярослав Стецько) складає співчуття з приводу смерти Салазара, диктатора Португалії, країни, яка поборює національні прагнення Анголії і Мозамбіку, і командуючого військом Іспанії, яка поборює визвольну боротьбу Басків. Купчинському відповідає новий редактор «Соняшника», Нестор Щербій. Він натякає на те, що, мовляв, коли хтось критикує українського націоналіста, то це большевицька робота. Він не відповідає Купчинському на порушену справу принципів, яку молодь завжди вимагає ставити чисто-ідеалістично. Він каже, що якщо це неморально мати дипломатичні контакти з Іспанією «тому, що Франко має проблеми з Басками, тоді ми також повинні зірвати стосунки з Канадою (через «опресію» Квебеку), з Вел. Британією (через проблеми Північної Ірландії), і, очевидно, із США, Німеччиною, Францією...» Далі, новий редактор закінчує свою статтю таким поученням: Українці в політиці представлені в світі такими трьома чинниками: 1) дипломатами з УРСР, 2) Ярославом Стецьком та організацією АБН і 3) різними акціями, що їх можуть піднести студенти у справі подій в Україні. Якщо б Кремль зумів так наставити українських студентів, щоб вони усунули згаданий чинник ч. 2, тоді не буде важко викінчити і чинник, згаданий під ч. 3, прищепивши їм відповідну мораль, яка обмежить їхню активність тільки до нешкідливих випадків. І так залишиться згаданий під ч. 1 чинник єдиним політичним голосом українців на інтернаціональній арені.

Отже, у відповіді автор майже закидає дискусію, що він діє на руку Москви, якщо він критикує Я. Стецька. І ми після такої відповіді починаємо сумніватись, чи наша молодь також стала вже толерантною... І може й притупиться радість,

висловлена в листі до редакції «Соняшника» від колишнього активіста «Зарева», Б. Гасюка: «якщо б у ТУСМ-і (і в «Зареві», очевидно) десять років тому були люди вашого калібру, тоді не було б місця на дві молодечо-академічні націоналістичні формації...»

Та і 10 років тому напевно були і в ТУСМ-і і в «Зареві» такі ідеалісти, але вони не відважувались підносити голосу. Але тепер, коли молодші вже порушують такі справи — цікаво, чи встояться вони, чи підуть слідами своїх «партійних батьків», які їх придусять? Бож наша толерантність є ось такого рівня: недавно одна українська газета у США назвала тих, хто ішов на концерти Криси і Гнатюка, — «неокомуністами...»

При кінці у «Соняшнику» є маленька статтейка Мирослава Хріна, голови ТУСМ-у в Дітроїті, п. н. «За вільний «Соняшник». Він дає відповідь на закиди щодо журналу. Справу двомовності він пояснює, як можливість ширше висловитись тим, які не володіють добре українською мовою, але цікавляться українською проблематикою.

Далі, він борониться перед закидами, що «Соняшник» «відхиляється від націоналістичних позицій чи зовсім відкидає самостійницьку політику т. зв. «Визвольного фронту». Автор пише: «Те, що ми друкуємо статті, які критикують деякі аспекти громадського життя чи діяльності Визвольного фронту, не конечно значить, що ми відрікаємось від «родини». Я уважаю, що щира критика дасть більше добра як самохвальба, яка старається закрити все негативне... ТУСМ-івці не можуть боятися обміну думок із студентами інших поглядів. ТУСМ-івці не сміють втікати від конфронтації з супротивниками». Як студенти університету, ТУСМ-івці не можуть ігнорувати (як це дуже часто роблять старші) факту, що «опозиція» таки існує і, може, навіть має деякі позитивні думки».

Отож, бачимо тут намагання шукати правди. Намагання бути толерантними. Та чи надовго? Бо на першій сторінці цього числа «Соняшника» подано, що Ярослав Березовський (редактор) та Мирослав Хрін (автор вищезгадуваної статті) вже не будуть у складі редакції. «Причини відходу знаходяться в особистих розбіжностях і в основних конфліктах ідейно-політичного характеру» — вияснює нова редакція. Яка ж майбутність цього «Соняшника», що намагався по-своєму рости? Невідомо (навіть на вислану передплату більше чисел до нас не прийшло). Не знаємо, якими шляхами піде нова редакція. Чи буде в них процвітати відсвіжене почуття толерантності, чи підуть вони засохлими стежками?...

ПЕРШІ ВИСЛІДИ НАШОЇ АНКЕТИ

Перша анкета "Пластового Шляху" (формуляр якої ми передали з "П.Ш." ч. 1/1971) викликала велике зацікавлення. Тож у цьому числі подаємо її прелімінарні висліди. Відповіді на анкету ще далі надходять. Ми постарасмося в одному із майбутніх чисел подати остаточну і докладну статистику анкети.

Якщо ви ще не надіслали своєї відповіді на нашу анкету, то дуже просимо вас це якнайшвидше зробити, щоб і ваша opinia була зареєстрована. На основі вислідів цієї анкети ми складаємо видавничо-редакційний плян на наступні роки.

ХТО ВІДПОВІВ ДОТЕПЕР?

З надісланих відповідей на анкету 82% були від мужчин, а лише 12% від нашого жіноцтва. Пояснюємо собі це тим, що жінкам, звичайно, треба довше надуматись, а мужчини рішучіші...

З відповідачів — 16% — це члени УСП, 74% — члени пл. сеньйорату, 6% — з Пластприяту, 4% з-поза Пласту. 56% було із США, 40% з Канади, і по 2% з Англії та Німеччини. З пластунів — 57% було з великих осередків, 37% — з малих, а 6% становили т. зв. самітники.

ФОРМА ЖУРНАЛА

Загально форма журналу подобається, — 78% подало, що так. Замітним є, що форма журналу не подобається переважно молодшим, членам УСП. Але в специфічних пропозиціях наші анкети переважно консервативні: 64% хочуть залишити кількість сторінок без змін (лиш одна відповідь пропонує їх зменшити!), 57% задоволена теперішньою обкладинкою, 63% вважає, що не варто додавати ілюстрацій. Зате переважуюча більшість (86%) хоче частіше виповняти такі запитники-анкети.

Багато відповідачів подало свої пропозиції щодо зміни форми "Пл. Шляху". Деякі пропозиції добрі і зовсім реальні, і ми постарасмося їх увести. Найбільше було зауваг, щоб припилювати точної появи журналу. Нова редакція, очевидно, буде старатись це зробити. Інші сугестії включали: інакший формат журналу, частіша поява, більший друк, менше адміністративного матеріалу, тонший папір тощо.

ЗМІСТ — ЗАГАЛЬНО

Зміст подобається більшості (80%) читачів. Знову ж він переважно не подобається молодшим читачам. З відповідей виходить, що журнал дотепер був редагований переважно для старшого покоління.

Лише 30% відповідей вважає, що "Пл. Шлях" вірно віддзеркалює думки пластунів. Лише 38% вважає, що журнал є вистачально "сучасний".

Більшість (66%) вважає, що "Пл. Шлях" зовсім або частинно не дає змоги молодшим висловитись. 87% хотіли б, щоб до співпраці в жур-

налі притягнути більше молодих пластунів, а 76% вважає, що "Пл. Шлях" повинен прослідити opinia всіх сегментів пластової братії. Теж в дискусії поодиноких рубрик найбільша кількість (78%) бажає поширення "Трибуни молодих"; подібна кількість (78%) бажає уведення нової рубрики — "Огляд молодечої преси".

Повищі дані — це німе оскарження редакції "Пл. Шляху": журнал дотепер не зумів стати форумом усіх пластунів, головню молодших. Він був переважно органом "пластового естаблїшменту" і "старої гвардії", — принайменше такий осуд видали нам наші читачі. Теперішня Редколегія журналу вповні підтримує бажання "усучаснити" і "відмолодити" наш журнал. Ми не лише ввели нову популярну рубрику про молодечу пресу, але й в усіх інших рубриках стараємось дати натиск на молодечі проблеми і бажаний молодими підхід до справ. Дуже активно стараємось притягнути до співпраці молодших пластунів і апелюємо отсим до них ставати в ряди наших дописувачів.

ДИСКУСИ

Більшість (76%) вважає, що потрібно більше живої дискусії на певчї теми дня. Майже (91%) вважають, що власне "Пл. Шлях" має бути тим форумом, на якому можна дискутувати проблеми Пласту. Рубрика "Дискусійний форум" дістала повну підтримку (70%) нашої братії.

Теж інші рубрики дискусійного характеру одержали підтримку. Напр., "Оточення Пласту українське" — 66%, "Оточення не-українське" — 58% тощо. Зате суто-пластові проблеми мають менше зацікавлення: ідеологія Пласту — 13%, організаційно-устроєві справи — 17%, виховно-методичні — 52%. Повищі дані подають відсотки тих, які бажують побільшити дані рубрики, подібні дані стосуються і до тих, які хочуть "залишити як є".

З повищого виходить, що наші читачі дуже зацікавлені в дискусіях, але не лише на пластові, а головню на ширші теми.

ПЛАСТОВЕ ЖИТТЯ

На превелике здивування бачимо з відповідей, що читачі не зацікавлені в так званій "хроніці". Лише 22% погоджуються з тим, що "Пл. Шлях" повинен бути хронікою пластового життя, а 26% хочуть побільшення рубрики про хроніку пл. життя. Подібно й з "хронічними" новими рубриками: лише 44% хоче увести рубрику п. н. "Джерела історії Пласту", 56% — "Пластове життя в країнах нашого поселення", 31% — передруки з курінних журналів. Зате аж 66% хоче ввести бібліографію пластових видань.

З повищого видно, що в "Пл. Шляху" читачі шукають дискусії, аналізи, думок, а не репортажів тощо, які завжди можна раніше прочитати в іншій пл. пресі. Все ж таки є деяка кількість зацікавлених в хроніці, тож ми цих рубрик в майбутньому не викинемо, але лише зменшимо кількість сторінок.

НОВІ НАПРЯМКИ

Читачі з певною осторогою ставляться до проєктів поширити наш журнал на членів Пластприятю і читачів з-поза Пласту. І так, 31% не погоджується з твердженням, що “Пл. Шлях” повинен присвятити більше уваги Пластриятові, хоч 56% є за введенням рубрики “Куток Пластприятю”. При цьому треба зауважити, що лише 6% наших анкет є від членів Пластприятю.

Лиш 24% відповідачів є проти поширення “Пл. Шляху” поза Пласт, але інші 33% хочуть, щоб таке зробити лише частинно. Ця ідея є ще дуже нова, і більшість вважає, що треба її потрохи випробувувати.

Запропоновано ввести багато нових рубрик, напр. про політичні справи, культурні, мистецькі, соціологічні, життя в Україні, есеї про визначних українців, веселий куток, календарець імпрез, церковні справи, куток філателіста, історія Пласту, форум виховників, досягнення пластунів, бібліографія українських видань, сучасна школа, куток “жалів і болів”, проблеми здоров'я, плекання мови, кібернетика, групова динаміка, “золоті думки”, особисті реклами-оголошення, скавтинг у країнах нашого поселення, документи життя в Україні, як теж багато інших. Деякі з пропонованих рубрик вже або включені в наші сталі рубрики, або ми їх вже вводимо. Знову ж інші було б дуже важко перевести в життя, бо в нас обмежене місце. Треба сказати, що — якщо б у нас було необмежене місце — то ми радо ввели би всі запропоновані відділи, бо кожний з них цікавий і вартісний.

Якщо нам вдасться, ми постараємось увести якнайбільше із повищих пропозицій. Здається, найбільше бажаною рубрикою був би відділ про життя в Україні, головню про життя молоді в Україні. В майбутніх числах ми постараємось помістити високоякісні статті на цю цікаву і важливу тему.

Багато наших читачів подало різні інші вартісні і влучні зауваги щодо “Пл. Шляху”, деякі навіть долучували до анкети ще й окремі листи. Ми поміщуємо декілька з них в рубриці п. н. “Листування”. Інші листи постараємось помістити в наступних числах. Хотілось би помістити якнайбільше цих цікавих зауваг, однак брак місця нас обмежує. Все ж таки, ми візьмемо до уваги в сі зауваги наших читачів, чи появляться вони друком на наших сторінках, чи ні.

Ще раз закликаємо тих наших читачів, які ще цього досі не зробили, виповнити і прислати нам запитник-анкету.

ПЛАСТОВА ГОТОВІСТЬ

Питання ч. 5 в нашій анкеті запрошувало наших читачів до співпраці в журналі. Дотепер ми одержали на це питання 30 позитивних відповідей:

— 3 нові особи зголосились в члени Редакційної Колегії;

— 6 осіб зголосились на постійних співпрацівників-дописувачів у різних ділянках;

— 11 осіб, які не можуть постійно дописувати, заявили, що можуть дописувати час від часу на цікаві їм теми;

— 10 осіб заявили, що хоч не можуть дописувати, але можуть допомогти нам в інший спосіб (фінансово, ілюстраціями, поширюванням журналу, при адміністрації тощо).

До всіх осіб, які зголосили свою готовість до співпраці та подали нам свою адресу, ми незабаром напишемо, щоб устійнити деталі їхньої співпраці. А покищо — складаємо всім щире спасибі!

Редакція “Пластового Шляху”

ЗАУВАГИ НАШИХ ЧИТАЧІВ

(Уривки з відповідей на 1-шу анкету “Пл. Шляху”)

А. Іваницький: “Пл. Ш.” повинен поміщувати, як дотепер, статті про пластові проблеми виховання молоді та пластової ідеології.

Ц. Когутяк: “Пл. Ш.” треба якнайбільше поширити поміж Пластприятю, та подбати, щоб члени Пластприятю брали активну участь в дописах, дискусійних форумах тощо.

Т. Горохович: Не містити довгих матеріалів, що цікавлять спеціалістів, чи таких, що їх можна прочитати в інших виданнях (професійна література). Якщо є на них потреба у Пласті, тоді треба видати їх окремо брошуру. Давати частіше та більше “золотих думок” у тих місцях, які залишаються незаповнені текстом статтів.

(Анонімно): Пропоную увести місце “жалів і болів” на “естаблішмент” та поради пластовій братії.

Ю. Тарасюк: Створити нагоду тим, що ще не дописували до ПШ, якнайлегше дописувати.

В. Ісаїв: Пропоную увести рубрику політичну та військову, бо в демократичній країні мусить кожний громадянин цікавитися політикою. А також мусять ст. пластуні або сеньйори служити при війську, та вмирати на полі бою у війнах... Тому мусять вони цікавитися військовими організаціями, щоб Україна мала з них можливо найбільшу користь.

Р. Копач: Треба запрошувати до співпраці українських журналістів (головно молодих), щоб писали про сучасні проблеми.

М. Лабунька: В кожному числі вмещувати одну статтю на тему, що є актуальною для української громади в загальному, напр.: “Криза українського проводу на еміграції”, “Перепис населення в Україні і т.п.

І. Нинка: Пласт повинен вийти поза вузьке коло Пласту, бо пластун-громадянин, майбутній суспільний діяч. УСП і УПС — перехідна стадія або вже суспільна база самовислову.

Р. Смик: Редакція повинна заохочувати читачів, щоб численніше висловлювали свої думки в кутку листування.

(Анонімно): Ми, українці, бачимо, як нас трактують чужинці. Українці повинні ставати більше радикальними. Одна з моїх ідей є та, щоб створити міліцію в Пласті для тих, що є заінтересовані. Нас інакше ніхто не буде слухати.

О. Стецура: Поміщувати коротко про існуючі громадські організації і товариства в діаспорі — головню студентські і їхню діяльність.

ОГЛЯД ПЛАСТОВОЇ ПРЕСИ

Редагує пл. сен. Леонід Бачинський

З цим числом "Пл. Шляху" розпочинаємо нову нашу постійну рубрику пластової бібліографії. В ній будемо подавати коротку характеристику пластових видань. Її буде редагувати голова Пластового Музею, пл. сен. Леонід Бачинський. Закликаємо наші КПСтаршини, Пл. станиці, курені, гуртки і інші пластові частини присилати свої видання до "Пл. Шляху" і до Пл. музею у Клівленді, щоб і їхні видання були записані на наших сторінках — для історії і для інформації пластових друзів. Редакція

"ПЛАСТУВАННЯ"

Збірка споминів з нагоди 20-річчя Пластової Станиці в Ньюарку, Н. Дж., США.

Крім вступу редактора і статистичних даних росту Станиці в рр. 1951-1970, всі статті та дописи є пера пластунів і пластунів на різні теми, зв'язані з життям Станиці.

Ілюстрації та заставки виконані дуже дбайливо. Цілість робить гарне враження.

Друк виразний. Сторінок 59. Редактор — ст. пл. вірл. Рома Ляшевич.

БЮЛЕТЕНЬ

ГОЛОВНОЇ ПЛАСТОВОЇ БУЛАВИ

Рік II, ч. 1 (2) Березень 1971 р. — Призначений для виміни думками і досвідом. Зміст: Вісті з ГПБ (5-ий Збір КУПО та справи УПС), Комунікат ГБ УПС у справі 7-ої Великої Ради УПС. Контрасти. Вісті з діяльності ГПРади. Головний реферат пластових видань. Молоді виховники мають голос. З пластового світу. Бюлетень висилають даром. — Стор. 6. Появляється в Нью-Йорку.

Корисне видання, лише не зазначено, як часто буде виходити.

В ДОРОГУ З ЮНАЦТВОМ

По досить довгій перерві появилася два числа цього журналу: Рік 4

ч. 1 (10) і 2 (11) під редакцією пл. сен. Лариси Онишкевич з Трентону.

Перше число має 35 стор. журнального формату з 4 сторінками фоторепродукцій світлин "Українська космофілателія". Друге число має 41 сторінку.

Обидва числа мають обкладинку. Друк виразний. Гарно оздоблено заставками, кінцівками та малюнками, пов'язаними з текстом. Цілість зовнішнього вигляду дуже позитивна і гарна.

Щодо змісту, то без пересадки, я — вже старий пластун, з 50-літньою службою у Пласті — без перебільшення з приємністю перечитав обидва числа цього, добре редагованого і різномірного змістом, журналу.

Чимало речей були для мене нові, а які будуть дуже корисні для юнацтва, а зокрема для тих, які беруть на себе більшу чи меншу відповідальність під час постійного таборування або мандрівок.

**

Велика буде шкода, якщо ці журнали не будуть використані провідниками таборового життя та нашої молоддю. Для них — це добрі, конечні помічники, які лише треба добре і уважно прочитати, а зокрема застосувати у пластовому житті.

ВІСТІ СТАНИЦІ В ДЕНВЕРІ

В 1970 р. вийшло 8 чисел (49-56 вкл.). Редагує пл. сен. Л. Колтунюк. Газетка канцелярського формату. Кожне число має 1-2 сторінки. Машинний друк.

"Вісті" в Денвері видають дуже старанно. Це є історія діяльності Пластової Станиці в Денвері.

Кожне число має прилоги: програмки прилюдних виступів молоді (Маланка, Свято Шевченка, запрошення на відчит пл. сен. Б. Салабан, пікнік Пласт-Приятю, авторський вечір Н. Ріпецького, Осіння прогулянка в гори, вечір споминів О. Савина і пл. О. Хараї з поїздки по Україні).

Повний комплект цієї газетки за 1970 має ще прилогу з 17 кольорових світлин з різних прогулянок, таборів та свят у Пл. Станиці.

Пл. Станиця в Денвері є безконкурентною, є під цим оглядом на першому місці між всіма Пл. Станицями. Вона вже кілька років підряд точно з документацією присилає до Пл. Музею свою газетку, яка є найкращою хронікою пл. життя та діяльності молоді.

Пластовий Музей висловлює повне признання і подяку пл. сен. Л. Колтунюкові за постійне надсилання цих цінних матеріалів.

ОДНОДНІВКА — СВЯТО ЮРІЯ

Вовча Тропа 1971

Циклостилеве видання на 15 сторінках канцелярського формату. Присвячене святкуванню 50-річчя Карпатської України і 100-річчю від народження Лесі Українки, за гаслом: "Слідами Срібної Землі".

5-та сторінка присвячена Карпатській Україні, на жаль, эле відбита і нічого не можна прочитати. Дальші добрі.

Майже у кожному рефераті про початки Пласту Карпатської України хибно подають ім'я засновника першого пл. куреня. Не в Ужгороді, а в Берегові постав перший пластовий курінь, і заснували його проф. А. Дідик і проф. К. Заклинський в 1921 р.

В Ужгороді пізніше заснував проф. О. Вахнянин курінь ім. князя Коріятовича при державній гімназії.

Уміщено провід свята, порядок дня, стан учасників свята (641 особа), і для майбутнього подано всі відзначення, які одержали — новацтво, юнацтво, початкуюче і заавансоване.

На це свято прибула молодь з 19 місцевостей — юнаків 284, юначок 268.

Малюнки слабенькі й невиразні. Відзначка "Закарпаття" дуже добра.

ПІЗНАЙМО ЗАКАРПАТТЯ

Зібрав і видав Курінь УПС-ок "Верховинки". Виховні матеріали КПС США. Сторінок 12. Формат журнальний. — Подано коротку історію Карпатської України за часів Австро-Угорщини і Чехо-Словаччини. Подано теж про проголошення самостійності Карпатської України в 1939 р. Друга стаття — це уривок з "Історії Українського Пластового Уладу" в рр. 1911-1945 — пера сл. п. Северина Певецького — Сірого Лева.

Третя п. н. "Закарпаття" пера ст. пл. Аді Бойдунік. Уміщено кілька віршів.

Цілість скромна, але цікава для тих, хто так мало знає про Карпатську Україну.

Є однак важлива похибка. Пласт на Карпатській Україні постав в Берегові, а не в Ужгороді — 1921 р., старанням проф. А. Дідика, проф. К. Заклинського і І. Гриця, а не, як подано, проф. О. Вахнянина в Ужгороді. Дивна річ, що цю похибку постійно передрукуюють, що не є згідно з правдою.

"ЛИСТИ ХМЕЛЯ"

Майже по дворічній перерві відновлено появу журналу, зі зміненою назвою. Перед тим виходив цей журнал під назвою "Хмельниченки", як листок зв'язку 27-го Куреня УПС-ів під тою ж назвою.

У передмові подано, що перше число появилось в березні 1963 р. Пізніше нумерація журналу "загубилася", і робляться старання це точно усталити.

Тимчасом зазначено це число як 1-ше.

Із замітних і доцільних статей є: "Перший бій Б. Хмельницького і його наслідки" — М. Заклинського. Далі йде, "Універсал гет. Б. Хмельницького з 13 серпня 1663 р." (З Літопису Самійла Величка). — Друга стаття: "Коли, де і як створено курінь "Хмельниченки" — М. Турка.

Приділено досить багато дописів у справі "заяви" пл. сен. О. Заполєнка п. н. "Про з'єднання куренів". Є кілька статей-передруків з інших газет. Журнал має обкладинку, видання чепурне, друк виразний. Сторінок 24. Формат канцелярського паперу.

Хочемо звернути при цій нагоді увагу на дуже цікаву книжку: "Польська анархія при Янові Казимирові й війна за Україну". Автор Н. И.

Павлицев. С. Петербург, 1878 р. Сторінок 262. Написана істориком російською мовою. Є там докладно описано про Б. Хмельницького на Запоріжжі і в Бахчисараю, про Союз з Кримом, бій над Жовтими водами, Корсунський погром, полон двох гетьманів, Б. Хмельницький в Білій Церкві. (Стор. 165-182). Такі матеріали краще треба умістити у журналі, який носить ім'я гетьм. Б. Хмельницького.

СПРАВЛЕННЯ ПОМИЛКИ

В числі 2/1971 "Пл. Шляху" закралась прикра помилка. Через недогляд пропущено ім'я авторки статті п. н. "Деякі проблеми Пласту в Австралії" (стор. 55, у відділі "З пластового життя"). Авторкою цієї інформації є ст. пл. поучниця Ірина Савчак з Мельборну, Австралія. Статтю написала вона як частину виконання вимог до старшо-пластунської проби. При цьому варто згадати, що ст. пл. І. Савчак є кошовою в Мельборні, курінною Куреня УСП-ок "Степові Відьми", учителькою та матір'ю трьох дітей. Дуже перепрошуємо авторку за цей недогляд. — Редакція.

СПРАВЛЕННЯ ТЕКСТУ РЕКОМЕНДАЦІЇ КОМІСІЇ УПС

В "Пластовому Шляху" ч. 1/1971 поміщено на стор. 41-43 ряд "Рекомендацій у справах УПСеньйорату", прийнятих на нарадах комісії УПС на 5-ому Зборі КУПО. Текст рекомендацій одержали ми від Головної Булави УПС. На жаль, у текст рекомендацій закралась деякі помилки, які оце справляємо. Дякуємо Комісії УПС, зокрема голові Комісії для справ УПС, пл. сен. М. Грушкевичеві, за звернення нам уваги в цій справі. — Редакція.

Замість "Об'єднання Українського Пластового Сеньйорату", як помилково надруковано в точці ч. 1, повинно бути: "Улад Пластунів Сеньйорів".

Крім того в тексті, переданому до надрукування в згаданому вище числі "ПШляху" пропущено через

помилку дві останні точки Рекомендацій, а саме:

7. У своїй дії УПС повинен активно зацікавитися УСП, щоб старшому пластунству уможливити справний перехід до УПС — для тягlosti пластування.

8. Побажана тісніша співпраця УПС із Пластприятюм.

НАШЕ ЛИСТУВАННЯ

РЕАКЦІЯ НА АНКЕТУ «ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ»

Дуже я врадувалась Вашим запитником, бо це дало мені нагоду висловити деякі думки, які часто лишаються незреалізованим задумом. Мабуть, таким, як я, треба не однієї такої безпосередньої спонуки.

Мене цікавлять погляди і думки молоді віку старшопластунського і старшого юнацтва. Слідкуючи досить уважно за всіляким друкованим словом — англійським і українським — і обсервуючи життя особисто, думаю, що знаю, в якому напрямі розвивається спосіб думання теперішньої молоді людини. Те, що маю своїх чотирьох синів (один студент, один підліток і два нижче 10 років) дає мені нагоду і можливість близького контакту з молоддю.

Слідкуючи за "Пл. Шляхом" упродовж останніх років, я винесла враження, що думки, висловлені в ньому не віддзеркалюють способу думання загалом, лише одиниць. Тому дуже вітаю Ваш намір в майбутньому подавати більше контроверсійних матеріалів.

Цікаво теж, чому пластуни волять включатись у працю і редагувати такі видання, як "Зозулька" і "Нові Напрямки" (які я читала і знаю не одного з дописувачів), а уникають пластові видання. В згаданих журналах без сумніву цікавіші і різноманітніші думки і реакції.

Друга моя заувага і побажання стосуються до стилю і способу дописів. В минулому "Пл. Шлях" скидався більше на професійно-академічний журнал. Статті з відповідною аналізою і аргументацією необхідні і надзвичайно цікаві, але для більшого зближення потрібно теж трохи безпосереднього матеріалу — короткі нариси із власних обсервацій, не конечно із пластового життя.

Думаю, що Вам вдасться внести в наш журнал трохи серця і тепла і захопити не одну молоду людину, якщо не писати до нього, то бодай його читати. Думаю, що думки не-пластунів про Пласт теж були б побажані.

Бажаю успіхів і витривалости. Із дружнім — "СКОВ!"

Людмила Левицька

ПРОТИ НЕІСНУЮЧОЇ ПРІРВИ МІЖ ПОКОЛІННЯМИ

(Відповідь на статтю В. Дозорського, "Пл. Шлях", ч. 2/1971)

Почнімо з позитивів. Приємно вражає у статті В. Дозорського захоплення автора добою Руси-України та її праісторією нашої Батьківщини. Адже це сягання до джерел нашого буття, а що глибше сягаємо в давнину, то прозорішою стає глибіння нашого національного духа. І безумовно, великою помилкою минулих поколінь було затьмарювати давнє минуле недавнім минулим. Тут вповні погоджуємось з автором.

Однак остерегаємо його перед екстремом: відкриваючи давньо-минуле, помахом пера викреслювати позитиви середньої, козацької епохи. Пам'ятаймо, що ми можемо більше чи менше критично ставитися до дії наших гетьманів та до їх цілої доби, проте — це лише наше ставлення, а історії не переробимо. Так чи інакше козащина є інтегральною частиною нашого історичного процесу. Вона була сповнена духом само-вияву, а часто й героїчного змагу за національну інтегральність, відчуту не раз підсвідомо, повною істотою, і, підкреслимо, у продовженні заповіту національної одності — державної монолітності з княжої доби. Це явища існуючі, без писаних декларативних стверджень, а ми повинні лише відкривати існуюче.

Ми нічого не осягнуто, заперечуючи існуюче. А існуючими були впливи і західньої і східньої культури на формування нашої духовности. Не поклони Європі чи Азії нам потрібні. Ми не були рабами духа і не сміємо ними бути. І не по-рабському сприймала наша нація у своєму ставанні Європу чи Азію, не раз з болем, не раз із скрипом коліс, що шматували наші тіла, не раз будши прикованими до чужих східніх галер, у полум'ї татарських пожеж... Ми кристалізували наш дух століттями і ненавиділи московський ізоляціонізм. Демократії ж ми вчилися не від татар і не від Заходу. Ми мали свої основи її ще в дохристиянській добі.

Чужі деспотії нам також не імпонують, ані не присвічує нам місянізм типу Го-Тчі-Мінга чи Мао-Тсе-Тунґа з його "культурною революцією". Легко можна б провести було лінію дальших аналогій — "місянізм" Гітлера і Сталіна, — адже ж і вони мали орди своїх послідовників. Шукаймо своїх, відповідних нашій національній істоті провідників, але не кидаймось від поклонів одним до заперечення інших. За покликом мудрости нашого безсмертного Сковороди — шукаймо себе і пізнаваймо себе!

Наталія Пазуняк

СПРОСТОВАННЯ У СПРАВІ ДОБРОДІВ ПЛАСТУ

Хочу висловити свою заувагу до замітки про Добродіїв Українського Пласту (дивись стаття В. С.: Члени Добродіїв Пласту, "Пл. Шлях" 1/1971, ст. 68).

Твердження, що Сл. В. Митрополит Андрій Шептицький був першим і єдиним членом-добродієм Пласту є невірне. Митр. А. Шептицький не був першим і не був єдиним. В Галичині було іменованих бли-

зко 30 членів-добродіїв Пласту, а в черговості Митр. А. Шептицький займав десь середнє місце. Між іншим на генері Ньюарку, Н. Дж., США, живе д-р Микола Терлецький, єдиний живучий ще член-добродій Пласту з Галичини.

Пок. Сірій Лев зреконструював був листу членів-добродіїв Пласту в Галичині, і вона була правдоподібно публікована в "Сеньйорській Вагрі". За цим треба б шукати.

Тарас Дурбак

ПРИВІТ З ЛІСОВОЇ ШКОЛИ

Ми одержали гарний привіт від учасників, проведу і членів булави цьогорічної "Лісової Школи" з їхніми підписами. Щиро дякуємо!

Редакція

ТРЕБА ІНШОЇ НАЗВИ

Останніми часами виринула в нас була палка дискусія на тему, — чи ми повинні писати "сеньйор", "сеніор", "сеньйор", чи інакше... На мою думку, ми цю справу повинні розв'язати зовсім інакше.

Наше пластове назовництво майже виключно базоване на українській історії. Саме слово "Пласт" походить з козацьких часів. В юнацтві вживаємо "курін", "курінний". Далі є: "кіш", "станіця" і тим подібне. Чому ж ми раптом в УПС відкидаємо рідну історію і запозичуємо латинське слово "старий — сеніор" чи еспанське "вельможа — сеньйор"? Ми повинні цю назву рішуче відкинути, тим більше, що хто хоче бути "старим", як йому щойно 24 роки?

Пропоную прийняти для теперішнього пл. сеньйорату назву з історії України. Насуваються дві такі можливості: з княжої доби — "боярин", "бояриня", а вслід за тим "Улад пластунів-бояр" (УПБ). Бояри були старшими і визначними прибічниками князя та мали більш-менш таке саме відношення до княжої держави, як члени УПС мають тепер у Пласті.

Або ж приймімо назву з козацької доби: "характерник", "Улад пластунів-характерників" (УПХ). Це мало б подвійне значення: характерники були старші, розумні козаки-знахори, які вмлі розв'язувати різні проблеми. При тому саме слово "характерник" нагадує нам одне з головних завдань Пласту: вироблення характеру. Пластун-характерник мав би пригадку про це кожний раз, як вимовляв би це слово. Трохи комплікує справу факт, що є вже Курін УПС "Характерники". Однак "пл. х." було б писане завжди з малої букви, тож ці дві назви не мішалися би.

Може хтось має ще іншу пропозицію. У всякому випадку, на означення теперішніх пл. сеньйорів, повинна б бути наша, українська назва.

Любомир Онискевич

ПЛАСТОВИЙ ВИШКІЛЬНИЙ ФОНД ІМ. ДРОТА

СПИСОК ДАТКІВ Ч. 4

за час від 1-го січня 1970 до 25 листопада 1971 р.

● Замість квітів на могилу сл. п. пл. сен. **АНДРІЯ ФАЙГЛЯ** з Торонто, що відійшов на Вічну Ватру 2-го червня ц. р., склали свої датки: по \$50.00 — Марія і Богдан Бігуси, Ірина Луцька, Марта і Йосип Спири, \$25.00 — інж. Ярослав і Дарія Кузьмичи (Клівленд); по \$20.00 — інж. Михайло Кравців з Даркою і Мартою та Осередок Праці УПСеньйорату у Торонті, \$15.00 — інж. Ярослав і Ольга Зайшли (Монтреаль); по \$10.00 — Юрій Ганкевич з родиною (Нью-Йорк), Ліда Менцінська-Вахнянин, Петро і Олександра Волошини (Клівленд), Марія і Антін Слободяни, пл. сен. Андрій Харака, \$6.00 — пл. сен. Олексій і Звенислава Сагайдаківські; по \$5.00 — Іван, Олена і Зор'яна Держки, пл. сен. Петро Біланюк, пл. сен. Ярослав Елеїв, пл. сен. Тоня Горохович, Михайло і Дарія Площанські, Ілля Шкільник, інж. Василь Вацик, Василь Саламон, пл. сен. Андрій Козак, пл. сен. Марія Щука, пл. сен. Богдан Юник, пл. сен. Андрій Тершаковець, пл. сен. Володимир Соханівський і пл. сен. Марія Комарницька, \$3.00 — проф. Тадей Залеський, по \$2.00 — пл. сен. Василь Максимець і пл. сен. Олександр Підгородецький. Усі разом — \$363.00.

Члени 3-го Куреня УПС "Лісові Чорти", до якого належав сл. п. Покійний, склали: \$20.00 — Юрій Борис, по \$10.00 — Микола Плавюк (Грімсбі, Канада), Василь Палієнко, Омелян Тарнавський, Роман Копач,

Володимир Пясецький, Лев Винницький, Іван Винницький (Кіченер, Канада) та Атанас Фіголь (Мюнхен, Німеччина); по \$5.00 — Юрій Пясецький, Іван Манастирський, Василь Янішевський, Всеволод Ісаїв, Зенон Дуда, Богдан Миндюк, Нестор Юрчук, Маркіян Тершаковець і Степан Мармаш. (Усі крім тих, при прізвиськах яких подано місцевість, є з Торонто). Разом члени 3-го Куреня УПС "Лісові Чорти", названі вище в цьому списку, склали — \$145.00.

**

● Замість квітів на могилу сл. п. пл. сен. **ВОЛОДИМИРА КОМІСАРА** з Торонто (члена 7-ого Куреня УПС "Войнарівці"), що відійшов на Вічну Ватру 16-го березня ц. р., склали датки такі члени Осередку Праці Українського Пластового Сеньйорату в Торонті: \$6.00 — Олексій і Звенислава Сагайдаківські; по \$5.00 — Тоня Горохович, Володимир Соханівський, Омелян Тарнавський, Марія Щука, \$2.00 — Василь Максимець. Разом — \$28.00.

**

● Замість квітів на могилу сл. п. пл. сен. **ОСИПА КАМЕНЕЦЬКОГО**, члена 13 Куреня УПС "Дубова Кора", з Давфину, Манітоба, Канада, що відійшов на Вічну Ватру 15-го лютого ц. р. склали датки по \$10.00 — Старшина Пластової Станиці у Вінніпезі, Об'єднання Праці УПСеньйорату у Вінніпезі і Пластприят у Вінніпезі. Разом — \$30.00.

● Замість квітів на могилу сл. п. **ЗИНОВІ КАХНОВЕЦЬ**, колишньої юнацької виховниці і кошової Пластової Станиці в Торонті, що відійшла на Вічну Ватру 14-го червня ц. р. склали датки: по \$10.00 — Осередок Праці УПСеньйорату у Торонті, пл. сен. Роман і Ірина Вжесневські, пл. сен. Слава Мисаковець, Степан і Дарія Голики, Лев і Борис Гулі, д-р Вадим і пл. сен. Володимира Прокопці (Ст. Кетерінс); по \$5.00 — Софія Білик, Христя Болюбаш, Оля Тарапацька, Галя Ринденко, Василь Куриляк, Оксана Соколик, пл. сен. Лідія Клюфас, Марта і пл. сен. Євген Ващуки, Олександр і Галя Держки, Марія і інж. Лев Перфецькі, Софія і пл. сен. Андрій Хараки, Степан і Наталя Мартюки, \$3.00 — Наталка Винницька, по \$2.00 — пл. сен. Олена Хичій, Марія Мазяр, Ярослава Садова і Міля Пелех, усі з Торонто. Разом — \$131.00.

● З терену США склали такі датки: \$25.00 — Пластова Група в Кентон, Огайо; \$20.00 — Пластова Станиця в Боффало замість квітів на могилу сл. п. пл. сен. **РОМАНА КЛОСА**, члена 5-ого Куреня УПС-ів "Червона Калина", основника і довіголітного голови Пл. Станиці в Лорейні, що відійшов на Вічну Ватру 17 січня ц. р.; \$18.00 — Осередок Праці УПСеньйорату в Денвері; \$10.00 — пл. сен. Марта Ярош, Нью-Йорк, разом — \$73.00.

**

● У попередніх трьох списках датків на Пластовий Вишкільний Фонд ім. Дрота (дивись попередні числа "Пластового Шляху") проголошено дотеперішні датки на суму — \$5,188.20. В цьому 4-ому списку проголошуємо суму — \$770.00 так, що досі (25. 11. 1971 р.) складено разом на Пластовий Вишкільний Фонд ім. Дрота — \$5,958.00.

Станіслав Ежи Лец

НЕПРИЧЕСАНІ ДУМКИ

Найгастіше втрагають свободу ті, що прагнуть її.

**

Людина — побігний продукт кохання.

**

І тиран не користується свободою переконань.

**

«Вище голову» — мовить кат, закидаючи зашморг.

**

Страшно, що вігність складається зі звітних періодів.

**

Із щоденника вігности: «Тільки один жив від позатку світу до його кінця: — страх».

(Із журналу "ДНПРО", Київ, 1969, переклад з польського)

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ПЛАСТОВИЙ ВИДАВНИЧИЙ ФОНД ІМ. СІРОГО ЛЕВА

● Замість квітів на могилу сл. п. пл. сен. **ВОЛОДИМИРА ОСТРОВСЬКОГО**, члена 5-ого Куреня УПС-ів "Червона Калина" з Торонта, що відійшов на Вічну Ватру 3 вересня ц. р., склали: Софія і пл. сен. Андрій Хараки з Торонта — \$10.00 і Осередок Праці УПСеньйорату в Торонті — \$20.00, разом — \$30.00.

**

● Замість квітів на могилу бл. п. **ІРИНИ КОЗАК**, дружини члена ОП УПС в Торонті, пл. сен. Теодора Козака, склали: \$10.00 — Софія і пл. сен. Андрій Хараки і \$5.00 — пл. сен. Омелян Тарнавський, разом \$15.00.

**

● Замість квітів на могилу сл. п. інж. **ОЛЕКСАНДРА КРИНИЦЬКОГО** з Боффало, США, склали: \$20.00 — Ярослава і пл. сен. Маріян Борачки, по \$10.00: Старшина Пл. Станиці, Гурток Пластприяту, пл. сен. Оксана і Олександр Бережницькі,

Окружна Таборова Комісія "Новий сокіл", Мирослав Перейма, усі з Боффало. Разом — \$70.00.

**

● Разом проголошено в цьому списку датки на Центральний Пластовий Видавничий Фонд ім. Сірого Лева на суму — \$115.00.

**

● Датки на Пл. Вишкільний Фонд ім. Дрота (ПВФД) та Центральний Пл. Видавничий Фонд ім. Сірого Лева (ЦПВФСЛ) можна посилати на адресу Канцелярії Головної Пластової Булави в Торонті:

**Plast-NPB, 2445 A Bloor St. West,
Toronto 21, Ont., Canada,**

або до Адміністрації "Пластового Шляху" в Торонті, зазначуючи, на який фонд призначені датки. Чеки треба виписувати на — "Plast-NPB".

**ГОЛОВНА ПЛАСТОВА БУЛАВА
Торонто**

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСФОНД «ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ»

за час від 1 червня до 15 листопада ц. р.

США

\$50.00

Впреосв. Митрополит Амврозій Сенишин, Філадельфія

\$14.00

ст. пл. Юрій Тарасюк, Трентон
по \$10.00

пл. сен. Володимир Рак, Асторія
пл. сен. Зенон Корчинський, Бронкс
ст. пл. Ростислав Смиг, Ютика

по \$9.00

пл. сен. Тарас Лиськевич, Чикаго
пл. сен. Ярослав Падох, Нью-Йорк

\$7.00

пл. сен. Степан Кушнір, Філадельфія

\$6.75

ст. пл. Дора Горбачевська,
Іст Лянсінг

по \$6.00

ст. пл. Богдан Крамарчук, Бруклін
пл. сен. Богдан Михайлів, Вудсайд
пл. сен. Юліян Крижановський,
Філадельфія

по \$5.00

пл. сен. Роман Загайкевич, Ірвінгтон
пл. сен. Степан Шмотолоха, Брентвуд
пл. сен. Іван Домбчевський, Янгстаун
пл. сен. Атанас Слюсарчук, Дітройт
пл. сен. Роман і Софія Крупки, Чикаго

пл. сен. Олександр Пясецький,
Йонкерс

пл. сен. Антін Жуківський, Стілі
по \$4.00

пл. сен. Михайло Сосяк, Лейтем
пл. сен. Микола Мілянчик, Ганаган
пл. сен. Антін Шутка, Гантінгтон
Вудс

д-р Ілля Карапінка, Ірвінгтон

пл. сен. Ярослав Оберишин,
Кю Гарденс

ст. пл. Оксана Драган, Вашингтон

пл. сен. Оріся Волчук, Лейбвуд

пл. сен. Святослав і Катерина

Петрови, Самервілл

пл. сен. Олександр Когут, Чикаго

ст. пл. Володимир Лучань,
Гардфорд

пл. сен. Юрій Богачевський
Філадельфія

\$3.75

пл. сен. Орест Гаврилюк, Вашингтон

\$3.25

пл. сен. Ганна Коренець, Ньюарк
по \$3.00

Пластова Станиця, Трентон

пл. сен. Ольга Осередчук, Кренфорд

пл. сен. Володимир Воловодюк,
Нью Провіденс

пл. сен. Катря Червоняк, Джексон
Гайтс

пл. сен. Ігор Захарій, Клівленд

пл. сен. Іван Лотоцький, Дітройт

пл. сен. Михайло Білоус, Нью-Йорк
по \$2.00

пл. сен. Сергій Заполенко, Вашингтон

пл. сен. Микола Ромах, Раннімід

пл. сен. Володимир Стефанишин,
Філадельфія

пл. сен. Рома Туранська, Чикаго

пл. сен. Христина Навроцька,
Нью-Йорк

пл. сен. Ірина Кравців, Філадельфія

пл. сен. Богдан і Оксана Кузишини,
Вудсайд

пл. сен. Ярослав Кришталович,
Парма

пл. сен. Мирослав Раковський,
Сідер Гров

ст. пл. Тарас Филипович, Чикаго

пл. сен. Іван Гула, Чикаго

пл. сен. Василь Шуя, Гамонд
\$1.50

пл. сен. Ярослав Рак, Мейпелвуд
по \$1.00

пл. сен. Юліян Саварин, Чикаго

пл. сен. Олекса Нагорняк, Чикаго

ст. пл. Марія Бачинська, Філадельфія

д-р Василь Кіналь, Йонкерс

пл. сен. Денис Беднарський, Ньюарк

пл. сен. Володимир Станько, Чикаго

ст. пл. Борис і Неоніла Павлюки,
Мілфорд

пл. сен. Анронік Копистянський,
Юніондейл

пл. сен. Лариса Музичка, Кентон

пл. сен. Іван Кульчицький, Ірвінгтон

пл. сен. Дарія Мельник, Рокі Рівер

пл. сен. Зенон Кознарський,
Філадельфія

ст. пл. Ярослава Кукіль, Гартфорд

пл. сен. Юліян Каменецький, Стоктон

**

КАНАДА

\$10.00 — пл. сен. Олег Мариняк, Ту
Гіллс, \$6.00 — пл. сен. Андрій Харак,
Торонто, \$5.00 — пл. сен. Василь

Радь, Торонто,
по \$4.00

пл. сен. Василь Бродович, Монреаль

пл. сен. Марія Татчин, Едмонтон

ст. пл. Люба Гарбачевська,
Монреаль

пл. сен. Марія Мудрик, Торонто

пл. сен. Володимир Медвідський,
Торонто

пл. сен. Петро Баср, Торонто

по \$3.00

пл. сен. Андрій Качор, Вінніпег

пл. сен. Євген Ващук, Торонто

фесор університету і політичний діяч. Він не тільки постійно заохочував і дораджував Ларисі Косач пізнати світову літературу та історію, але мав також вплив на її світогляд і політичну діяльність. Лесину політичну активність досі дослідники відносно мало підкреслювали, а відомо, як Леся гостро відчувала ситуацію, в якій опинилась Україна — і прагнула якось діяти заради її зміни. У 1889 р. Леся пише:

*«Ой, той пожар у других будить силу,
Ту, що Бастилії тиранів розбива,
Що визволя з кайданів волю мьлу —
У мене будить він — слова, слова!»*

Та все ж і словами і ділом рішила вона виявити свою активність і в політиці. У 1896 р., за почином її та Івана Степенка, таємно створилась таємна в Києві політична група соціал-демократів. Лариса Косач була чільним її провідником. Ця група випередила на два роки подібну російську СДРПартію, — факт, який тепер в Україні промовчують.⁵⁾ Позиція Лесі Українки була: сувора незалежність і самостійність від подібних російських угруповань. Більшість програми цієї партії, як і її видання належали авторству Лариси Косач, яка часто підписувала їх буквами «СД». Її часті поїздки закордон допомагали їй мати контакт з Галичиною, полагоджувати різні справи своєї групи, головню видавничі.

В поліційних актах міста Києва знайдено багато нотаток про слідження за Ларисою Косач, її листуванням, контактами й діяльністю. 17-го січня 1907 р. Лесю, її сестру Ольгу та Миколу Лисенка навіть заарештовано та проведено у них обшук (як членів соціал-демократичної робітничої партії). Російська поліція не змінила свого становища до неї і після її смерті; навіть з її похороном були зв'язані великі обмеження і заборони — не можна було маршувати з вінками, не можна було співати «Вічная пам'ять». На цвинтарі навіть її чоловіка, Климента Квітку, не допущено до могили; — його тримали за брамою. Відношення Росії і тепер не багато змінилось, коли ще й досі заборонено друкувати її драму «Бояриня». Причина — в дуже виразному ставленні поетки до російського поневолення і визиску української культури та українського народу.

Клясична тематика, головню драм, Лесі Українки — це тільки символічний образ української дійсности. Її драматична поема «Вавилонський полон» — це зовсім ясне зображення російського поневолення українців. Леся виразно викриває використання українських мистців, письменників, творців і

робітників для слави — але тільки російської культури. В драмі «Оргія» римлянин каже, що гелленська мова — це тільки діалект римської, бо греки не мали ніколи своєї окремої мови — це є зовсім очевидною парафразою відомого ставлення росіян до української мови. Леся Українка виразно стає проти національних компромісів та нібито мирного співжиття, бо завжди вислід буде однаковий:

*«неславу дозволяють нам носити,
а славу Рим бере, немов податок...»*

Тому сама Леся Українка, хоча писала статті до російських журналів задля заробітку, ніколи свого письменницького таланту не давала на послуги Росії, хоча б це Лесі гарантувало швидку славу, легшу путь і матеріальні вигоди. Відомим є епізод з її життя: коли приятель рідні Косачів, російський поет Мачтет, запропонував Лесі передати в редакцію російської газети її твори, вона заявила, що по-російському поезій не пише. У відповідь на це він пожартував, мовляв, напевно не зуміла б. Леся відповіла: «Я вам зараз доведу, що можу і по-російському написати непогані вірші. От, візьму і зараз же напишу, але ніколи їх друкувати не стану!»⁶⁾ І тоді вона написала йому на доказ того свій єдиний вірш російською мовою — «Імпромпту», який за її життя ніколи не був друкований.

Із цього факту ми бачимо поєднання різних особистих прикмет Лариси Косач — її принциповости із закликами поетки Лесі Українки. Вона не поступилась в житті ніколи своїм принципам. Її стійкість не позбавляла її ніжности в житті там, де на неї було місце.

Не дивлячись на своє таке дуже кволе здоров'я, вона сама часто жертвувала собою, щоб допомогти іншим. Своєю наймолодшою сестрою (Ісидорою) вона сама кількакратно піклувалась під час її хвороби; один раз, коли й батьки зневірилися у видужанні сестри, Леся ізолювалась з малою Дорою, поки, в наслідок довшого піклування, її не врятувала. Також свого улюбленого дядька, Михайла Драгоманова, вона доглядала в його останні місяці життя, полагоджувала його кореспонденцію та різні справи. Жертвувалась вона і тоді, коли її коханий, Сергій Мержинський, вмирав від туберкульози. Вона сама, хоча й хворіла цією ж недугою, піклувалась ним кілька тижнів днями й ночами, аж поки він не помер на її очах. Та не тільки до близьких людей була вона така уважна.

д-р Роман Цурковський, Торонто
 пл. сен. Ярослав Кобелецький,
 Монреаль

ст. пл. Лев Микитчук, Вілловдейл
 Петро Ліщинський, Торонто
 Василь Габрович, Гамільтон

пл. сен. Оріся Синишин, Торонто
 ст. пл. Ігор і Оксана Комарницькі,
 Торонто

пл. сен. Василь і Віра Кунди,
 Едмонтон

\$2.50

пл. сен. Марія Комарницька,
 Торонто

по \$2.00

пл. сен. Богдан Казимира, Ріджайна
 пл. сен. Стефанія Базюк, Едмонтон
 пл. сен. Адольф Гладилевич,
 Монреаль

пл. сен. Дарія Навроцька, Вінніпег
 пл. сен. Дмитро Попадинець,
 Монреаль

ст. пл. Орест і Віра Костецькі,
 Порт Кредит

пл. сен. Роман Сенчук, Вінніпег

\$1.50

пл. сен. Ярослава Ребрик, Торонто

по \$1.00

пл. сен. Михайло Паньків, Торонто
 М. Вовк, Торонто

пл. сен. Микола Оброца, Вінніпег
 пл. сен. Роман Самотулка, Гамільтон
 пл. сен. Ольга Федейко, Торонто

**

ІНШІ КРАЇНИ

\$6.00 — пл. сен. Ірина Хмільовська,
 Новий Ульм, Зах. Німеччина.

У кожному пластовому домі повинна бути книжка

УКРАЇНСЬКИЙ ПЛАСТОВИЙ УЛАД

Написав: СЕВЕРИН ЛЕВИЦЬКИЙ

136 сторінок. Ціна в Канаді і США 3.00 дол., а для інших країн
 рівновартість у їхній валюті. Замовляти в адміністрації "Пл. Шляху":
Plastovy Shliakh Magazine, 2199 Bloor St. W., Toronto 21, Canada.

Від 1 червня до 15 листопада
 ц. р. склали на пресфонд "Пластово-
 го Шляху":

із США 68 жертводавців 290.25
 з Канади 36 жертводавців 102.00
 з інших країн 1 жертводавець 6.00
Разом 105 жертводавців \$397.25

● Усім жертводавцям складаємо
 щирі подяку за їхні датки на прес-
 фонд "Пл. Шляху", які допомагають
 нам продовжувати наше видавниче
 діло в сьогоднішніх нелегких умо-
 винах, в яких ми працюємо і коли
 так дуже зросли видавничі кошти
 (а зокрема кошти друку, паперу,
 поштових оплат тощо).

● "Пластовий Шлях" — це жур-
 нал нас усіх. Це наша спільна влас-
 ність і цінність! Тому всі ми даваймо
 нашому журналові нашу всебічну і
 постійну підтримку!

а) своєчасно платімо передплату,
 б) складаймо датки на пресфонд,
 в) приєднуймо нових передплат-
 ників!

● Використовуймо долучені до
 цього числа листки для зголошення
 чи продовження передплат і датків
 на пресфонд! Виповнімо їх і разом
 з чеком чи грошовим переказом пе-
 рештімо на адресу Адміністрації
 "Пл. Шляху" в Торонті.

● Сподіваємося що всі, що до-
 пінують нашу видавничу діяльність,
 виконають наше прохання!

АДМІНІСТРАЦІЯ
 "ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ"

З М І С Т

Редакційна стаття	1
Л. Онишкевич: Леся Українка — як багатогранна і повноцінна людина 3	
В. Соханівський: Дещо про провідництво і провідника	11
М. Сулима: Українська духовість	15
І. Головінський: Психологічні конфлікти першого покоління емігрантів 27	
М. Кузьмович: Надуживання наркотиків та інші питання виховання молоді	38
Українська молодь про українську громаду в діаспорі	52
В. Дозорський: Дещо про сучасну американську молодь	49
Т. Данилів: Пласт у спільноті і для спільноти	56
Дальша дискусія на тему "Пласт і блуд"	59
Л. Залеська-Онишкевич: Яким дозріває "Соняшник"	63
Перші висліди нашої анкети	66
Л. Бачинський: Огляд пластової преси	70
Наше листування	73
Списки датків: на Пластовий Вишкільний Фонд ім. Дрота, на Центральний Пластовий Видавничий Фонд ім. Сірого Лева та на пресфонд "Пл. Шляху"	76

ТАКІ КНИЖКИ

можна набути в адміністрації "Пластового Шляху":

- 1) КІБЕРНЕТИКА, Ї ВИНИКНЕННЯ ТА ЗНАЧЕННЯ. Написав: Атанас Фіголь.
Мюнхен, 1966 р. 48 сторінок. Ціна: 50 центів.
- 2) ЖИТТЯ В ПЛАСТІ, посібник для пластового юнацтва. Написав: Д-р
Олександр Тисовський. Третє справлене видання, Нью-Йорк — То-
ронто, 1969 р. 552 сторінки, ціна: \$6.50.
- 3) ОСНОВОПОЛОЖНИК ПЛАСТУ. До 80-річчя з дня народження д-ра
Олександра Тисовського-Дрота. Мюнхен, 1966 р. 48 сторінок. Ціна: \$1.00.
- 4) УКРАЇНСЬКИЙ ПЛАСТОВИЙ УПАД. Написав: Северин Левицький.
Мюнхен, 1967 р. 136 сторінок. Ціна: \$3.00.
- 5) ПОСІБНИК ЗВ'ЯЗКОВОГО, збірна праця 22-ох авторів для виховної
діяльності в Уладі пластунів юнаків. Головний редактор: пл. сен.
Василь Палієнко, Торонто — Нью-Йорк, 1970 р. 472 стор. Ціна: \$6.00.

Замовлення і належність посилати до адміністрації "Пл. Шляху":
Plastovy Shliakh Magazine, 2199 Bloor St. W., Toronto 21, Ont.

Перечитуючи її листи, ми довідуємося про такий деталь, що великого фізичного зусилля коштувало Лесю навіть чітко писати манускрипти, — до цього закликала вона й своїх друзів, щоб друкарі не тратили заробітку (бо цим робітникам платили від сторінки друку). Це дуже промовистий деталь, який вказує, що вона турбувалась про робітників і про народ, не тільки під оглядом освіти чи з теоретичної точки погляду, але й на ділі. При всіх своїх здібностях і жертвовності вона залишалась дуже скромною. Наприклад, розуміючи вагу і вартість записаного і науково вивченого фолклору для кожного народу, Леся та її чоловік, які самі часто дуже бідували, анонімно жертвували велику суму грошей на те, щоб уможливити спровадження науковця, Філарета Колессу зі Львова, для простудіювання українських народніх дум (1908 р.). Професор Колесса зібрав тоді і записав думи від тринадцяти провідних кобзарів шкіл Полтави та Харкова. Його наукові праці на цю тему появились у 1910 і 1913 роках, а тепер, аж у 100-ліття від народин Ф. Колесси, їх перевидано в Україні. Сама Леся також збирала народні пісні Волині; до них записав ноти з її голосу Климент Квітка — її чоловік. Тепер в Україні Лесин голос, тоді записаний, передають на грамофонній платівці.

На основі хоча б тільки згаданих тут її прикмет, її громадської і літературної праці ми бачимо, за якими високими особистими громадськими принципами вона жила. Не дивно, що маючи двадцять два роки, вона зуміла вже написати свій майже програмовий вірш, який підсумував її позицію (вона виступила проти ізоляції поета від громади, проти особистої вигоди, за кошт волі і приспання чуйности до справ народу). Поетка писала:

*Не поет, у кого думки
не літають вільно в світі,
а заплутались навіки
в золотій тонкій сіті.*

*Не поет, хто покидає
боронить народну справу,
щоб словам своїм блискугим
золотую дати оправу.*

*Не поет, хто забуває
про страшні народні рани,
щоб собі на вільні руки
золоті надіть кайдани.*

(«Давня казка»)

Отож, згідно зі своїм кредом, крім поетичної і громадської праці, вона ще займалась і журналістикою, писала для дитячих журналів, і маючи 22 роки, була готова перебрати до Києва редагування галицького «Дзвінка»; сама вона мала бути головним редактором і вже мала приготовлений плян. Пізніше вже, 1905 р., коли одеський часопис, який дуже сприяв українцям, мав труднощі з редакцією, — Леся Українка зголосилась на головного редактора, щоб «покищо єдино можливий орган зовсім не уплив з наших рук».⁷⁾ Не дивлячись на погіршення стану свого здоров'я, вона готова була переїхати з Кавказу до Одеси, наражуючи навіть чоловіка на далеко менші заробітки, бо «те, чого я б нізащо не зробила заради фальшивих гордоців, я можу зробити заради того, чому служила ще з дитячих літ... я не скажу, що мені се легко, я відчуваю немов дві великі сили тягнуть мене в різні боки і розривають»⁸⁾ — так щиро пише вона своїй матері. (Сталось так, що Лесі не вдалось стати редактором тієї газети).

Ця громадська відповідальність поетки і її політичні переконання, впарі з особистими прикметами, відбилися і на поступовому розвитку творів Лесі Українки. Ми знаємо її перші ліричні твори, в яких є багато ноток безнадії; потім нарастають слова «Контра спем сперо» і «сором сліз, що ллються від безсилля». На поступово бойовіше наставлення поетки вплинули Лесині політичні погляди, як також і погляди її матері. Коли Лесі було двадцять два роки, Олена Пчілка писала до Осипа Маковея: «Найбільше вдячна я Вам, як критикові, за те, що Ви (в рецензії на книжку) зняли річ про потребу залишити оті нескінченні плачі і смутки. Ох, се потрібно було сказати, — щоб при тій нагоді почули цю справу всі наші молоді автори! Що вже я їм докоряла за ті суми та смутки...»

Отже ми швидко помічаємо в Лесі перехід до таких висловів: «Будь проклята кров ледача не за рідний край пролита...» Поетка виразно проповідує прометеїзм — тобто завзятість, індивідуальну незалежність і відвагу. Як і у Шевченка, цей прометеїзм має виразно національне забарвлення поруч з принципом свідомої жертвовности і відданости для добра громади, людства — у боротьбі за виразні принципи. У творі «В катакомбах» поетка каже через Неофіта:

*«я гесть віддам титану Прометею,
що не творив людей рабами,
що просвітив не словом, а вогнем,
боровся не в покори, а завзято...»*

Леся виразно протиставила людину-обивателя, зацікавлену тільки власними справами — і людей живого вогню, прометеївського. Подібно, як і її героїня Кассандра, вона поділяла людей на синів двох братів: Прометея та Епіметея — на тих, хто працює для людства, і тих, хто живе тільки для себе. Леся Українка сама вибрала путь Прометея. У випадку Кассандри, коли вона тільки вмiла проповідувати правду, а не вмiла діяти, — поетка підкреслює її слабкість в тому, що вона не боролась за цю правду, за принципи. Герої Лесі Українки виявляють послідовний розвиток своїх прикмет від прозорливої, але безсилої Кассандри до людей з волею, готових жертвуватись і боротись за свої принципи (Ричард, Айрон, Антей, адвокат Мартіян).

Про те, що Леся Українка перевищала свою епоху і своїх колег-письменників, говорили і її друзі і такі критики, як Дмитро Донцов. Бож при вияві надзвичайного таланту, знання та особистих прикмет, досить подібних до Кассандриних (бо вмiла передбачити політичні ситуації) та Одержимої (умiла горіти прометеївським вогнем) — чи не відграла також ролі Жанни д'Арк для нас ця «донька княжої Волині», як сказав про неї поет Маланюк.⁹⁾ Вона, як багатогранна і повноцінна людина, одиниця, в гармонії із своєю творчістю виявила своїм особистим та громадським життям рідкісну характерність і свідому жертву в боротьбі за принципи.

Використана література:

- 1) Костенко Анатоль: Співачка досвітніх вогнів. "Веселка", Київ, 1971 р., 224 ст. (ст. 84).
- 2) Косач-Кривинюк Ольга: "Леся Українка". Хронологія життя і творчості. УВАН, Нью-Йорк, 1970 р., 928 ст. (ст. 889).
- 3) Там же.
- 4) Лист М. Павлика до Д. Драгоманова у збірці: "Спогади про Лесю Українку". "Радянський Письменник", Київ, 1963 р., 520 ст. (ст. 139).
- 5) Лавріненко Юрій: "Українська соціал-демократія (група УСД) і її лідер Леся Українка". "Сучасність", ч. 5-7, 1971 р.
- 6) Костенко Анатоль: "Одного вечора в Колодяжному..." "Літературна Україна", 18-го грудня 1970 р.
- 7) Косач-Кривинюк Ольга: "Леся Українка". Хронологія життя і творчості, (дивись під 2) (ст. 739).
- 8) Там же.
- 9) Маланюк Євген: "Книга спостережень", том I-ий. "Гомін України", Торонто, 1962 р., 530 ст. (ст. 95).

Володимир Соханівський

ДЕЩО ПРО ПРОВІДНИЦТВО І ПРОВІДНИКА

"У вільному суспільстві провідник іде за народом навіть, коли він веде народ. Він мусить відчутти, куди народ іде, щоб він міг його провадити".

Ерік Гоффер в "Де Тру Белівер"

В англomовній канадській пресі провадиться багато дискусій про лідерів партій та про провідництво взагалі. Було б корисним і цікавим углянути в цю важливу проблему і нам, добре було б розвивати дискусію про ці справи і в нашій спільноті. Відомо ж, що від провідника спільноти, групи чи установи у великій мірі залежать успіхи чи неуспіхи їх у майбутньому.

Провідників ніколи не буде забагато в народі. Наявність їх у групі чи в народі — це передумова їх сили, а часами їх рятунок перед загином. Мало того, генерал Марк В. Кларк каже, що молоді злочинці походять з таких домів, у яких нема проводу в родині. Більше деліквентів буває в тих містах, у яких не було доброго проводу. Програють ті партії і армії, в яких нема добрих провідників. Тепер змінився погляд на те, що провідником треба вродитися. Теперішні теоретики виховання твердять, що мистецтво провадити інших можна набувати, його можна виплекати в собі та удосконалити.

Тенденції авторів статей про провідників і провідництво в англomовній пресі вказують на потребу обличати старе і традиційне та братися за нове, свіже, сьгоднішнє. Тому то у великій мірі давні правила чи мірила провідництва не надаються до сьгоднішніх обставин.

Шкода, що у нашій пресі не дискутуємо про ці справи. Ми могли б мати кращі успіхи у нашому громадському житті, коли б був правильний погляд на справи, коли б ми не керувалися емотивними рішеннями, але розсудливими, холоднокровними договорюваннями та засадами нашого здорового "хлопського" розуму.

Провідник мусить уміти робити швидкі, але правильні висновки. Це так, як сказав був Перікль: "Людина, що думає, але не знає, як висловити те, що вона думає, є на рівні тієї людини, яка взагалі не думає".

Провідник повинен виконувати все те і більше, як він вимагає від своїх людей. Він повинен мотти працювати тяжче, довше витримувати перешкоди, зустрічати відважніше небезпеку, зносити більші тягарі, проходити довші шляхи. Енергія в таких людей приходить від них самих. Знаємо з історії, яким загартованим на всі невігоди був князь Володимир Мономах. Ще й досі ми подивляємо його, і багато з його добрих порад за своiла собі пластова метода.

Канадська преса подавала, що важливою вимогою до провідника повинна бути його здібність відчутти та пізнати потреби і бажання громадян, щоб мотти їх реалізувати у політичній чи іншій ділянці життя. Такий

підхід доказує, що провідник розуміє та одночасно має вплив на публічну opinie і стається її слугою. Провідник повинен мати міцне партійне чи групове почуття, бо через своє середовище та його комунікаційні засоби він матиме можливість комунікуватися із загалом населення. Однак провідник повинен бути політиком не тільки у своїй партії чи групі, але також мати загальнолюдські, державницькі позапартійні та позагрупові зацікавлення, мати відношення до всього населення держави, а не тільки своєї партії чи групи, якщо він хоче бути справжнім репрезентантом держави, виразником потреб населення, дійсним "стейтсменом".

Він мусить мати велику здібність оцінювати людей, їх спосіб мислення, їхні потреби і бажання та одночасно і обставини, у яких він живе. Він мусить інспірувати своєю особистістю велику, шири і невимушену лояльність державі у своїх співробітників і співдорадників, які допомагають йому зрозуміти потреби, схвалення, пляни, акції та їх переведення у практичному житті. Він повинен бути психологом і філософом, здібним втягнути інших до конкретної праці, надати їм певний напрямок та впоїти віру в доцільність їхньої і його діяльності, у вартість і красу ідей, до яких вони спільно прямують.

Провідник повинен знати і розуміти історію, постійно її вивчати та користати з неї, розсудливо усувати старі шкідливі елементи, а включати у свою програму нові ідеї, як і добрі та корисні елементи минулого. Він мусить бути відносно гнучкий у нашому такому змінливому світі та йти з духом часу.

З досвіду відомо, що люди ніколи не підуть за провідником, якщо вони не будуть переконані, що він справді дбає про них та про їхні потреби. Святослав Завойовник перемагав у війнах тому, що ділив долю і недолю та всі невгоди із своїми дружинниками.

Провідник повинен бути рішучий, але не впертий, а його ставлення до справ і людей має бути шире, ентузіастичне, свіже, але він повинен уникати експериментування та теоретизування. Йому треба бути реалістом, здібним пізнавати і оцінювати нові таланти та включати їх у працю, використовувати їхні зацікавлення, таланти, здібності для загального добра. Його особистими властивостями є велика наснага і любов до праці. Часто трапляється, що провідник працює осамітнений. Він повинен орієнтуватися про вартості своїх співробітників та своєю рішучістю заздалегідь усувати чи позбуватися фактичних шкідників у праці. Він теж мусить знати і практикувати компромісовість та мати містичну силу притягати інших — особистий чар, який заохочує до вірності, лояльності до себе та до ідей, і який створює атмосферу для співпраці, надає великих вартостей взаєминам провідника і з його співробітниками.

Витривалість — незвичайно вартісна прикмета у житті провідника. Витривати довше хоч би 5 хвилин за своїх послідовників — дає змогу йому поглиблювати їхню віру у спроможності провідника. В. Черчил, мабуть, найбільший провідник нашого часу, ніколи не боявся казати своїм людям

правди, навіть тоді, якщо ця правда була страшна. Казав один з його людей про нього таке: "Я сумніваюся, чи будьколи в історії хтось говорив своїм людям стільки прикрих новин, але одночасно із тим і надихав їх таким почуттям сили і радості, навіть ентузіазму", як це було у взаєминах Черчіля і його народу.

Іншими важливими прикметами провідника є його провідницькі вмілості, велика уява, інтелектуальна глибина, велика і всестороння поінформованість, особиста відвага і сміливість, ідейність, зрілий розсудок, чесність та пристрасність. Важливою здібністю провідника є також вміння виходити із ситуації, давати собі раду, своєчасно знаходити властиву розв'язку під час криз чи інших тяжких моментів. Не менше важливим є вміння перебороти кризу, з'ясувавши її у приємливий спосіб та виконати мудро і гідно ті тяжкі обов'язки, які у критичний час особливо важливі.

Вінстон Черчіль у найкритичніший час для Великої Британії під час Другої світової війни, коли німецькі літаючі ракетні бомби — V 2 — безпощадно розторошували Лондон, закликав строгим громовим голосом свій народ до жертви, до "крови, сліз, праці і поту" ("блад, тірс, тойл енд свет"). Це його безкомпромісове становище і цей його рішучий заклик сталися, правдоподібно, зворотною точкою у духовій настанові громадян Великої Британії, щоб перемогти і знищити ворога.

Великою мірою збільшує вартість провідника вмілість добре промовляти, відчувати сенс гумору, бути ширим та мати особисте тепле ставлення до інших людей. Він повинен бути стимулюючим і цікавим у розмовах, авангардним у мисленні і діях та вміти прислуховуватися до розмов і порад інших. Провідникові треба бути тактовним, ініціативним, повним людської гідності та духового аристократизму.

Важливою прикметою провідника є його здібність оцінювати ситуацію, умілість оцінювати час. Прикладом цього може послужити В. Вілсон, президент США, який зумів оцінити час, щоб увімкнути США у Першу світову війну, а не зумів цього зробити тоді, коли увів США у Лігу Націй, у якій США не могли нічого позитивного вчинити. Тут був той самий провідник, ця сама країна, але провідник не оцінив належно ситуації.

Молодь, а зокрема студентство, бажає, щоб провідник мав відкритий розум, з новими реформаторськими ідеями та ідеалами, які з'єднують довір'я і скріплюють віру у поступ. Така людина має бути здібною інспірувати людей нижче 30-ти років, вона звичайно знає інші мови, вона динамічна, зарядна, реальна у зустрічі з природою, послідовна у виконанні обов'язків. До всього згаданого соціальні психологи додають ще, що провідник повинен бути добрим пляновиком на ближче і далі майбутнє та бути зарадним у шуканні засобів, щоб ці пляни перевести у життя. Крім знання справ і розуміння проблем, він повинен бути репрезентативним зовнішньо, служити добрим прикладом та символом для ін-

ших. У його особі маса повинна знаходити джерело духових вартостей, скарбницю ідей, так як Ганді був живим символом сумління і моральних дороговказів для мільйонів індійців.

Віра у своїх людей і віра в ту мету, до якої провідник провадить їх — це одна з передумов успіху.

Усі згадані прикмети провідника створюють атмосферу, у якій люди-провідники виростають. Працю над вирощуванням провідників треба починати в ранньому дитинстві. Очевидно, це праця батьків у ранньому дитинстві. Очевидно, це праця батьків у ранньому періоді життя людини. Довір'я, наприклад, до своїх сил починається в особовості ще заки дитина піде до школи, коли дитина намагається виконати програму. Оцінка такого зусилля допомагає, поради — також. Але, щоб справді успішно провадити дитину до цього завдання в дорослому житті, треба замолоду розвивати в дитини провідницькі прикмети. На те ніколи не жаль часу і посвяти батьків та виховників. Треба, щоб такі вартості, як: повага, почуття честі, вірність та амбіція плекалися у щоденному житті. Життя має розкриватись перед дитиною не як безцінна і безглузда боротьба з перешкодами, але як величний привілей, як смолоскип, що горить найяснішим полум'ям перед тим, заки його передасть сучасна генерація майбутній.

Нехай ніхто не думає, що бути провідником — це легка справа. Часто це небезпека почуватись самотнім у тяжкому поході. Ніцше скавав: "Життя завжди стає тяжчим перед вершиною — бо збільшується холод, зростає відповідальність". І нема тут ніколи запоруки успіху.

Безсумнівно, що добрий провідник вірить у Бога та практикує Божий закон. Він справедливо оцінює інших за їхніми вартостями і працею. Він дає нагороди і догани не через призму своїх особистих поглядів і почувань, але з об'єктивних осудів. У таких взаєминах провідника і членства панує дисципліна і гармонія, а з тим і загальна мораль, наснага духа даної групи чи інституції.

Зберігання етичного кодексу, особиста моральність провідника, послух законам — це ті прикмети провідника, які повинні просякнути все його буття, їм він повинен бути вірним до смерті. Тому то військові школи так наполегливо плекають у вояків почуття обов'язку, пошану людської гідності, любов до Бога і до батьківщини. Без певної моральної основи, без особистих вартостей провідник ніколи не буде успішним.

Зате нагороди величезні для тих, які змагаються за вершок, які ризикують, розкривають невідоме, стимулюють до поступу інших. "Щастя — як писавив покійний президент Кеннеді — полягає в тому, щоб залишити сліди своїх ідей і думок у житті молодших, що прийдуть по тобі".

Чи не є це утопією мати та вбачати всі ці прикмети в одній особі? Можливо, що так. Але чи не можна і чи не варто прямувати до ідеалу?

Михайло Сулима

УКРАЇНСЬКА ДУХОВІСТЬ

Ти знаєш, що ти людина,
І хочеш того чи ні —
Усмішка твоя єдина,
Мука твоя єдина,
Очі твої — одні.

В. Сямошенко

Усупереч усім науковим дослідом неповторність людини залишається найбільшою загадкою природи тому, що її духовости не можна міряти мірилом стислих дисциплін. Так як є щось притаманне кожній людині, так само кожна нація виявляє певні духові прикмети, які є типовими для неї. Те, що називаємо «національною душею», формувалося та формується упродовж століть історії нації. Ця духовість зумовлена багатьма чинниками, які впливають на творення національного характеру. Питанню української духовости посвятили свої праці — історик М. Костомаров, письменник І. Нечуй-Левицький; його насвітлювали: історики культури — І. Мірчук і Д. Чижевський, ідеологи — Ю. Липа та Д. Донцов, як також соціолог — В. Липинський і філософ — М. Шлемкевич. Усі вони підтверджують відмінність українських національних прикмет, їхній додатний і від'ємний вплив на історію дії нашого народу. Члени кожної нації створюють собі найкращий образ батьківщини, але не треба забувати, що конструктивна критика є виявом патріотизму бо, як твердив французький письменник, А. Камю, — «про славу та трагедію треба говорити з однаковим натиском».

Расова мозаїка

Немає майже народу, який творив би однородний тип, а тим самим український народ не є расовою однородний. Формування української людини продовжується ще й сьогодні. Упродовж століть через Україну перекочувались різномірні племена, яких наш народ засимілював. Скити, сармати та алани пробували довгі сторіччя на Лівобережжі. Гунська навала знищила частинно ці іранські племена, але більшість їхня злилася із слов'яно-українськими племенами, щоб залишити тільки на пам'ятку назви рік як Дніпро, Дон і Дністер. За цими племенами прийшло тракійське плем'я трипільців, які утвердили наш хліборобський стрижень та дали нам високу хліборобську цивілізацію. На Прикар-

патті ми зустрілися з дакійцями і теж усмоктали їхній елемент в українську расу.

Галицько-волинські князі переселяли в українську землю полонених литвинів, ятвягів і жмудів. Із 4-го сторіччя нашої ери наш народ зударився з ордами болгар і обрив — вони теж залишили свої тюркські расові елементи в нас. Після знищення Хозарії Володимиром Великим частина її населення переселилася в українські землі та засимілювалася. У чорноморських степах з'явилися тюрки, половці, і їх також поглинув наш народ. Особливо на Покутті та Поділлі збереглося багато тюркських топонімів. Те саме сталося із печенігами, які розпливлися в українській масі. Через існування тьмутороканського князівства український народ зустрівся з народами Кавказу так, що й цей елемент, а головню черкеський увійшов у наш расовий первень. Ярослав Мудрий вивів був із Польщі тисячі мазурів і поселив їх над Россю. В Україну переселилося багато сербів, мадярів і хорватів, які в більшості були засимільовані. Також велика частина греків, вірмен і німців стала компонентом українського народу.

Хоч і не маючи цілі сторіччя власної держави, український народ зумів інтегрувати багато інших народів і племен. Це є доказом вітальності української людини. Одначе, з другого боку ці чужі елементи послабили сцементований варязьким елементом державно-творчий характер нашої нації.

Процес національної інтеграції не закінчений. Насьогодні в Україні домінуючий російський елемент творить 18% населення Української Советської Соціалістичної Республіки. Крім нього в Україні живуть ще інші етнічні групи: жиди (840 тисяч), поляки (360 т.), білоруси (290 т.), молдавани (240 т.), мадяри (150 т.), греки (104 т.), румуни, татари, німці, цигани, чехи та словаки. Характер нашого народу є, очевидно, зумовлений культурами та традиціями всіх тих народів, які одні на одних взаємно впливають.

У висліді дослідів, проведених над расовим типом українців, стверджено, що український народ належить до двох рас: остійської та динарської. До першої расової групи антропологи зараховують 22 відсотки. Її характеризує м'яка та кругла будова тіла. Немає в ній гострих форм. Усі рухи є повільні. Люди цього типу завжди чулі на оточення; вони боязливі та мають замилювання до подробиць. Між ними багато ідеалістів, мистців, людей сантиментальних і вдумливих, що не прив'язують ваги до матеріальних благ.

Динарську расу характеризує гострий зарис носа, бороди, щок і вуст. Струнка постава та швидкість рухів є притаманна цьому типові людей. Динарці є глибоко емоційні, люблять небезпеку життя, здатні на посвяту та швидкі рішення. Приналежність до цих расових типів зумовляє характер української людини в першу чергу...

Оточення

Світовідчування людини залежне від фізичного оточення, в якому людина живе. Український клімат витиснув різке п'ятно на духовість нашого народу. Лісова смуга, багата в дощі, вбила веселість і створила із поліщуків людей похмурих і недовірливих. Розлогий степ, багатий у сонце, витворив оптимізм, лагідність та поетичну пасивність. В людей степу є певна доза туги, меланхолії та спокою. Зате мешканці теренів, близьких до мор'я та гір, надихані відвагою та відчайдушністю, як також витривалістю.

Геополітичне положення України на грані Європи та Азії — а тим самим безперервна боротьба перед наїзниками із Сходу, перед наступом пажерливої Півночі та проти розбундюченості західного сусіда, залишила своє тавро на нашій духовості. Брак мирного життя, матеріальної стабільності, свідомість небезпеки не могли створити благородности серед широких кіл українського суспільства. Воно ніколи не зазнало хвилин особистого щастя. Не маючи надії на краще майбутнє, це суспільство приймало поставу нехоті та фаталістичної байдужости.

Реакцією на таку поставу була козаччина, ідеалом якої було свобідне, безтурботне і безплянне життя. Була й боротьба, але романтична, не спрямована на конкретне державне будівництво. Українська людина не мала нагоди виявити своїх здібностей; для неї поняття «порядку» чи державної організації були чужі. Першинне місце займала ідея боротьби за голу екзистенцію. Тут, на широких українських степах, витворився український індивідуалізм — ментальність отаманів, ватажків і свавільних людоців, які не визнають ніякої влади над собою, які закохані тільки у власних вихватках. Цей індивідуалізм не корився нікому, хіба що ворожій силі.

Так само цей самий степ витворив в українській людині отарність — тяготіння до масовости, до голословного вияву своїх почувань, до чорної ради, яка завжди хоче когось розпинати; тяготіння до юрби, яка стало бунтується. Правда, що україн-